

# Danske Bearbejdelser af Davids Psalmer

i 17de Aarhundrede.

Ved

**Holger Fr. Rørdam.**

**E**thvert større Tidsrum i den kristne Kirkes Historie har, naar man skuer det nøje, sit ejendommelige, bestemt udprægede Fysiognomi. Det syttende Aarhundredes Kirkelighed havde saaledes en stærkt fremtrædende gammeltestamentlig Karakter. Vel er Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen til ingen Tid bleven doceret med større Iver fra Kathedre og Prædikestole, men Tidsalderen var dog i mange Maader en Lovens Tid, hvor den verdslige Arm stadig paa kaldtes til den aandelige Sandheds Forsvar. Derfor elskede ogsaa denne Tidsalder fremfor nogen anden den davidiske Psalme. Det er ikke allene i Danmark, man bemærker dette, men endnu mere i Tydskland. Paa det sidstnævnte Sted har man søgt Grunden til den stærkt fremtrædende Kjærlighed til Davids Psalmer, navnlig i de store Trængsler, som i det 17de Aarhundrede overgik Tydskland, især ved Trediveaarskrigen, hvorved mangan Mand kom i aandelige og legemlige Anfægtelser, som meget lignede dem, der gav David Harpen med det dybe Tonefald i Hænde. At dette har været en væsentlig Grund vil neppe kunne nægtes, men den egentlige, dybest liggende Aarsag tror jeg dog maa søges i hele Tidsalderens kirkelige Karakter. At det forholder sig saa, vil bedst ses, naar vi udelukkende fæste Øjet paa de danske Forhold. Vel ramtes

Landet nemlig i det Aarhundrede af dybe Saar, og vi maa da nærmest tænke paa Christian den Fjerdes ulykkelige Deltagelse i Trediveaarskrigen og paa hans og Frederik den Tredies fordærvelige Krige med Svenskerne 1643—45 1657—60; men den første Fjerdedel af Aarhundredet var et forholdsvis lykkeligt Tidsrum, hvori Landet paa flere Maader blomstrede, og netop i denne første Fjerdedel er det, at vi finde alle dem, der kunde sætte to Linier sammen i Vers, beskjæftige sig med at overføre Davids Psalmer i danske Rim, eller paa anden Maade gjøre dem lettere tilgængelige for danske Læsere. Vel kan man endnu længe efter ikke sige, at Kjærligheden til Davids Psalmer kjølnedes, men i Aarene 1600—25 synes den dog at have været mest levende. Hermed være nu forøvrigt hverken ment eller sagt, at den lutherske Menighed i Danmark ikke alt tidligere havde gjort meget af Davids Psalmer, thi det er vitterligt, at Luther satte stor Pris paa dem og hans Venner og Efterfølgere baade her og i Tydskland ikke mindre. Men den ret produktive Kjærlighed, om jeg saa maa sige, viser sig stærkest fra det 17de Aarhundredes Begyndelse af. Det er en Fremtoning i den danske Literaturs Historie, som hidtil ikke har været meget paaagtet, noget, hvortil Grunden især maa søges i den Omstændighed, at de allerfærreste af de mange danske Bearbejdelser af Davids Psalmer fra denne Tid bleve offentliggjorte ved Trykken, hvad enten nu Forfatternes Beskedenhed har holdt dem tilbage, eller, hvad rimeligere er, det danske Bogmarkeds daværende Tilstand har forhindret dem i at finde en Forlægger. Jeg har alt tidligere i M. Anders Arrebos Levnet givet adskillige Bidrag til dette Forholds Oplysning, jeg skal her nærmere udføre, hvad jeg der kun løseligt har berørt eller antydnet, idet jeg navnlig skal meddele Prøver af vedkommende Forfatteres Arbejder, medens jeg paa den anden Side her forbigaar, hvad jeg efter min Mening der tilstrækkelig har udført. Da det her mere er selve den kirkehistoriske Kjendsgjerning -- at Davidspsalmen saa hyppigt blev be-

handlet — end Bearbejdelsernes æsthetiske Værd, jeg har villet paavise og anskueliggjøre, har jeg indskrænket Prøverne til en eller to Psalmer af hver Forfatter, idet jeg dog for at lette Sammenligningen gjerne har taget de samme Psalmer, den 6te og den 23de, to Psalmer, der efter deres indre Karakter ere ganske godt skikkede til at give en Forestilling om Bearbejdelserne i det hele, den første som Bodspsalme, den anden som en i sig selv, uden Hensyn til Behandlingen, skøn poetisk Udtalelse af Psalmistens faste Tillid til Herren, eller kortelig som evangelisk Psalme.

Forrest i Rækken af de fuldstændige danske Psalme-parafraser staar med Hensyn til Affattelsestiden saavidt vides M. Thomas Villumsens. Forfatteren var født i Odense, og blev 1588 Rektor og senere Kannik i Lund, hvor han døde 1602<sup>1</sup>. I Januar 1600 fuldendte han sin rimede Bearbejdelse af Psalmerne, der, som man vil se af følgende Prøve, i poetisk Henseende, staar temmelig lavt. Skriftet laa længe hen utrykt, indtil Forf.s Halvbroder, Borgemester Jakob Mikkelsen i Kjøbenhavn, 1641 udgav det med en Fortale, hvori han oplyser om dets Tilblivelse og senere Skjæbne. Psalmerne ere skrevne til Franskmanden Goudimels Melodier, der ved Ambrosius Lobwassers tyske Psalme-parafrase vandt stor Indgang i Tydskland, og derfra banede sig Vej herind i Landet, hvor de snart bleve meget yndede<sup>2</sup>.

### Den 6 Psalm.

HERRE med mig ey trætte,  
Oc ey gack vdi Rætte,  
Naar du din grumheds Ild  
Optend har, mig ey plage  
Vdi din Vredis Dage,  
Ach HERRE verr mig mild.

Thi ald min Krafft oc Styrcke  
Er vd' som Liusz i mørcke,  
HERRE hilbrede mig,  
Mijn Been er megit suage,  
Oc alle fast aff Lauge,  
Jeg bedis hielp aff dig.

<sup>1</sup> Se *Rietz*, Skånska Skolväsendets Hist. S. 249—50.

<sup>2</sup> Se min Udg. af Arrebos Levnet og Skrifter I, 164—65, 167—68, hvor disse Melodiers Historie nærmere er oplyst.

Min Siel, min Liff, min Aande,  
Er stedt i nød oc vaande,  
    Hvor lenge dog O HERR'  
Ach vilt du dig forborge,  
Mig lade staa i Sorge  
    Oc saadan øncklig fær.

HERRE vent om tilbage  
Mig lenger ey forsage,  
    Min Sielis haarde Baand  
Opløsz miskundelige,  
Du som aff Naad' er riger  
    Hielp mig med stercker Haand.

Thi vdi Dødsens Quale  
Om dig ingen at tale  
    I huffue komme kand,  
Huo skal din Loff i Graffuen  
Vdsig'? oc gjør aff sagen  
    Blant Quinde eller Mand?

Aff Suck er jeg plat møde,  
Den mig tuinger til døde,  
    Min Seng den Nat saa lang  
I graad den monne suømme,  
Oc Ley i Taare Strømme  
    Vdaff stor hiertens tuang.

Aff gremmelse oc harme,  
Som hart tuinger mig arme,  
    Mit Ansiet falmer sig,  
Min siun er dum oc tycker,  
Min skick sig oc forrycker,  
    Det gjør min' Fienders suig.

Bort, bort nu fraa mig alle,  
Som ere fuld aff Galde  
    Oc ald Wretwiszhed,  
Thi HERREN nu bønørde  
Min grædind' røst jeg førde  
    I min store banghed.

Nu har mig HERRN betedit,  
Huis jeg aff ham har bedit,  
    Oc giffuet ende god,  
HERREN min Bøn med alle  
Har ladet sig befalle,  
    Mig er nu vel til mod'.

Thi værre sig skamrøde  
Oc ey gaa mig i møde,  
    Forstørret aff stoer harm,  
Bortfly oc skamfuld bliffue  
Snarlig, de med mig kiffue  
    Oc err' min Fiender gram.

## Den 23 Psalm.

HERren min Hyrde er, mig skaffer føde,  
Thi kand mig icke tilslas hungers nøde.  
    Mig føder hand paa Engene saa grønne,  
    Hand læder mig til Vandene hin skønne,  
Hand mone oc Siælen min vederquæge,  
For sit Naffns skyld før oc paa rette veyge.

Thi du mig selff veyvijser oc ledsager,  
Din Kiep oc Staff mig trøster oc behager,  
    Vandrid jeg end i mørckeds sorte Dale,  
    Frycte vil jeg dog ey Wlyckis Quale;  
Du mig et Bord berædit har at nyde,  
At Fijnder min det see oc hart fortryde.

Mit Hoffuit du med Olie offuerstencker,  
 For mig du oc saa rundelig indskencker,  
 Din Godhed oc miskund ey nogen sinde,  
 Saa lenge du mig Liffuet lader vinde,  
 Fra mig skal vige, siden skal jeg rolig  
 Evindeligh bliffue i HErrens Bolig.

Det er formodentlig med Sideblik til Th. Villumsens sent bekendtgjorte Psalmeparafrase, hvis Forfatter, dengang Værket udkom, forlængst var glemt, at M. Hans Mikkelsen Ravn foran i Arrebos Hexaameron skriver:

Saa kom og frem, dog paa Lobwassers Vis  
 en ny ukjendt Poet, som vild' indlægge Pris,  
 og paa den Psalterbog gjord' og sit Mesterstykke,  
 men dog mod Arrebo med tynd og liden Lykke.

Dette sidste kan nu være ganske sandt, dog tror jeg, at den gode Th. Villumsen er bleven vel haardt medtagen, naar nyere Smagsdommere have gjort ham til et rent Nul (se Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtn. 2 D. S. XXIV—XXV).

Den næste fuldstændige Psalmebearbejdelse bliver vel den trondhjemske Biskop M. Isak Grøn bæks. Den er ikke bleven trykt nogensinde, men et Haandskrift af den, og som det synes Forfatterens eget, findes i Thottske Saml. (paa kgl. Bibl.) Nr. 12. 4to. Det har til Titel: »Konning Dauditz Psalmer paa dannelsche effter den Frandt-zoesche Art och Melodie Aff Ebraische Sproch. Med mueligste Actsomhedt och flid Offuerseet aff Isaach Grønbeck, Aar 1604<sup>3</sup>.« Her følger nu Prøver af Værket; som man vil se, er Forfatteren just ikke naaet vidt i poetisk Kunst.

<sup>3</sup> Uden paa Bindet er skrevet: »Petrus Schielderop 1612«, paa Titelbladet: »Augeat Bibliothecam et amorem Fratrīs in Christo conjunctissimi, Magistri Petri Leth. Anni 1709 d. 26. Junj. M. C. Volqvarts.« (Denne V. var Psalmedigter og Præst paa Ørelandet, se *Nyerups* Lit. Lex. S. 676). Efter Psalmeparafrasen er der i samme Bind indført med en omtrent samtidig (dog ikke den samme) Haand nogle Psalmer, der ere bedre end Grøn bæks; en af dem begynder: »Verden hun er saa underlig«, og har til Omkvæd: »Og nu længes mig«, under den staar skrevet: »Han cantilenam composuit parens meus p. m. tempore primi belli Succici.«

## Den VI. Psalme.

Med straff mig ey Besuære  
I din Vrede ô herre,  
For min Synder och Last,  
Naar din grumhed optendis,  
Lad den ey mod mig vendis,  
At reffse mig saa fast.

Beuiis mig heller Naade,  
Herre, som best kand Raade,  
Thi Jeg er suag och Matt,  
Herre gjør mig karsch at leffue,  
Thi mine Been fast beffue,  
Som med fryct er beset.

Min Siell och hefftig plagis,  
Med schreckelsse Betagis,  
Meer end mand kand thro,  
Mig er saa saare Bange,  
Herre huor for saa lange  
Stedis Jeg i Vroe?

Herre igienn Omuende,  
Och min Siell aff Elende  
Forløse naadelig:  
For din Mischund och Naade  
Fra saadan nød och Vaade  
Mig frelse Mildeligh.

Jngen er dogh saa Mectigh,  
At hand paa dig Anndectig  
Thencker naar hand er død,  
Huo kand dig billig prise,  
Som huiler Nu med Liise  
J graff, och Jordens schiød.

Aff Suck er ieg Vdtærit  
Som mig haffuer besuærit,  
Min Seng flyder i Vannd  
Huer nat: Jeg med min taare,  
Som Jeg fælde saa saare,  
Min Leie væde kannd.

Alt som Jeg ville slumme  
Ere min øyne dumme  
Vdaff vrede och Klag:  
Minn Vuenner det handler,  
Min Siun sig saa foruandler  
Thill Alder mørck och suag.

Alle thill rygge threcke,  
Som eders haand vdstrecke,  
Synd och Last at begaa:  
Min graad herren beuegde,  
At hannd sigh dog til negde  
Min røst at høre paa.

Herren lodt dog min Smerte  
Sig engang gaa thill hierte,  
Och min bøn haffuer hørt:  
Herren haffuer optagit,  
Huad ieg haffuer beklagit,  
Och i min Bøn jnndført.

All min' fiender mig hader,  
Skamme sig offuer Maade,  
Och sig forskrecke fast:  
De schal thill rygge iagis,  
Met spot och skientzell plagis,  
Och det schall schee med hast.

---

## Den XXIII. Psalme.

Dominus regit me etc.

Herren mig nærer aff sin gunst och Naade,  
Thi fattis mig inthet i nogen maade,

Paa grønne Eng hand leirer mig thil lise  
 Och thill det vannd, som lesker, vill mig vise,  
 Min Siell omvender hannd fra syndig Vane,  
 Och for sit Naffns schyld før paa rette Bane.

Skall ieg ennd gaa dødsens dall mørk oc Lange,  
 For noget onnt vill Jeg ey were bannge,  
 Thj du est hoes mig vdi all min Brøste,  
 Dinn Kiep oc Staff saa naadig mig kand trøste,  
 Mit bord met kost du bereder oc Pryder  
 For min Wuen, som det seer oc fortryder.

Mit hoffuid salffuer du met Oli vedske  
 Och skenncker min Kalck fuld der mig schal lesche,  
 Dinn godhed och naade lad hoes mig bliffue  
 Och følge mig den stund Jeg er i lifvæ;  
 Thi Jeg i herrenns hus Rolig oc Thrygge  
 Euindelig acter at Boe oc bygge.

Fra samme Aar, som M. Isak Grønbæk fuldendte sin Psalmeparafase, haves en anden, der heller ikke er trykt. Der findes to Haandskrifter af den, et i Karen Brahes Bibliothek og et i Thottske Saml. Nr. 13. 4to. Det første har følgende Titel: »Davids Psaltere. Effter den Frantziske Melodi aff den tydsche Lobwassers och den hollandsche P. Datheni paa Danske udsatt aff Niels Mickelsen, Anders Siønesen 1604.« Jeg har ikke haft Lejlighed til at benytte dette, men der kan ingen Tvivl være om, at det er den samme Parafase som den, der findes i det ovennævnte Thottske Haandskrift, med Titel »Davids Psalmer Effter den Franzosiske Melodi, aff Ambrosii Lobwassers Tydske oc Petrj Datenj Nederlendiske, paa danske vdsatte: med huer Psalmis Sum oc Indholdt<sup>4</sup>«. Inde i Skriftet ere Psalmerne nemlig overskrevne N. M. eller A. S., alt eftersom den ene eller den anden af de to ovennævnte Forfattere have bearbejdet dem, undertiden have begge forsøgt sig

---

<sup>4</sup> Jeg har allerede i Arrebos Levnet, S. 168 Not. 20 gjort opmærksom paa, at denne Psalmeparafase i den trykte Katalog over Thotts Mnksr.-Saml. urigtigt er tillagt Arrebo.

paa samme Psalme, og der findes da to Bearbejdelser af den. Det sidste Haandskrift, der er i Læderbind med Guldsnit, er udenpaa mærket: »Sl. Sten Bille.« I første Øjeblik, inden jeg endnu vidste noget om Odense-Haandskriftet, troede jeg, at man her havde en Psalmeparafrase af den trondhjemske Lensmand Sten Jensen Bille, af hvem man fra samme Tid eller noget senere, da han var Statsfange paa Dragsholm, har en Samling Psalmer (Haandsk. i Kar. Brahes Bibl.), hvoriblandt der er flere Bearbejdelser af Davids, blandt andre den endnu bekjendte »Jeg raaber fast o Herre« (Ps. 130); men ved at efterse Brandts og Helvegs Danske Psalmedigtning, hvor et Udvalg af Sten Billes Psalmer findes, opdagede jeg snart min Fejltagelse. — Her følger nu en Prøve af hver Forfatters Arbejde.

### Psalmus VI. N. M.

Domine ne in furore tuo etc.

Wdi din store vrede,  
Oc bitter brennend' hede  
O Herre mig ei straff:  
Lad fare oc henfalde  
Din grumhed slet med alle,  
Hastmodighed giff aff.

Dig Herre thill mig wende,  
Din Naade mig thilsende  
Thi ieg er skrøbelig:  
Helbrede mig ô Herre,  
Min Been forferdet ere,  
Jnthet de føll thill sig.

Min Siell er mig fast bange,  
Saa er min Sorge mange,  
Mit Hiert' er aldrig fro.  
Huor lenge skall det were,  
At ieg skall Sorgenn bere  
Oc lide slig wro?

Went om igen ô Herre,  
All Wlycke affwerje,  
Redde min Siell aff nød:

Deell met mig aff dit gode,  
Oc mig aff lutter naade  
Fri fraa den grumme Død.

Thi den dig icke loffuer,  
Som wed døden hensoffuer,  
Huad kand hand sige aff?  
Huad got du mon bewise,  
Kand død Mand inthet prise,  
Naar hand er i sin graff.

Om Natten ieg mig gremmer,  
Min Seng i graden svemmer,  
Min Lagn er gennem blødt:  
Aff Suck oc modig thaare  
Wedes mit leje saare,  
Saa bitter er min nød.

Min Skickelse met alle  
Maa falne oc henfalle,  
Herre for wreden din:  
Saadant mig alt aarsager  
Min Fiende, der mig plager  
Med Spot oc Latter sinn.

I Missdeder wblide  
 Eder fraa mig henslider,  
 Gører nu rede, Snart:  
 Thi Gud min Hiertens Herre  
 Min Hielp oc Thrøst mon were,  
 Mig hørd' hand med en fart.

Alt huad ieg wild' begere,  
 Huad min Attraa mon were  
 Har Gud mig efterlat:

Huad ieg for ham fremførde  
 Der i hand mig Bønhørde,  
 Gaff meere End ieg bad.

Derfor schall sig beskemme,  
 Min Fiender, oc fornemme  
 At dee Bedragne er',  
 Dee schall med blyssel Alle  
 Fly oc thilbage falde,  
 Thi Gud hør mig saa kier.

### Psalmus XXIII. A. S.

Herren hand er min hyrde, mig wil nere,  
 Thi skall mig ingen thing nu fattes meere:  
 Wdi de grøne Enge hand mig føder,  
 Oc thil det skøne ferske Vand mig leder;  
 Min Siel hand wederqueger oc bispiser,  
 For sit Naffns schyld hand mig paa ret Vey viser.

Om ieg End wandrer i mørkhedsens dale,  
 Oc mig omfange wilde Dødsens quale,  
 Frycter ieg ey, du est hoss mig aff naade,  
 Din Kep oc staff mig thrøster offuermaade,  
 For mine Fiender wilt du mig berede  
 Et bord paa huilcket Alt got er thilstede.

Mit Hoffued oc med olje du bestencker,  
 Mit begere du fuldt i for mig skencker,  
 Din naade oc godhed hoss mig schall bliffue  
 Saa lenge som ieg er her wdi Liffue,  
 Jeg hobis oc i Herrens huss at bygge  
 Altid oc Euindelige med thrygge.

En „Alia paraphrasis ejusdem psalmi. N. M.“ følger efter denne Bearbejdelse, den begynder: „Min hyrde oc min thrøst er Gud min Herre.“

Med Hensyn til Spørgsmaalet, hvem disse to Forfattere, Niels Mikkelsen og Anders Siønesen, ere, da er jeg tilbøjelig til at antage, at den første er den siden noksom bekendte M. Niels Mikkelsen Aalborg, først Præst i Noseby i Skaane, siden i Helsingborg, hvor han blev afsat

paa Grund af sin Forklaring af Aabenbaringen, og tilsidst Sognepræst ved Holmens Kirke i Kjøbenhavn. Hvad der bringer mig til denne Antagelse er et Brev (dat. Kbhvn. 27 Oktober 1610) fra Professor Kort Aslaksen til M. Niels Mikk. Aalborg i Noseby, hvori det hedder: »De reliqvo tuo in Psalmo Davidico labore, quid fiet, nihil jam certi spondere audeo. Ego tamen quantum in me est, ut voti compos fias, et Ecclesiæ Christi hac in parte consulatur, sedule eniti non desinem. Quod si exemplar aliquod huc ad me transmittere voles, equidem id data opportunitate perlustrabo et Senatui Academico commendabo. Cujus suffragio, nisi supremus Magistratus impediatur, me impetraturum spero, ut publici juris fiat<sup>5</sup>.«

Men en Psalmebearbejdelse fra Aalborgs Haand er aldrig kommen for Lyset — thi som en saadan kan den storstilede Udgave af Psalmernes sædvanlige danske Text ikke betragtes, som han i 1632 besørgede til Trykken paa Ellen Marsvins Opfordring<sup>6</sup> — og dette Værk er altsaa et af de mange, som den uendelige og dræbende Professorsensur har forhindret fra at blive trykt, og som kun Tilfældet har bevaret i Haandskrift til vore Dage. Forsvundet er derimod, saavidt vides, et andet Skrift fra samme Tid, som dog blev trykt, nemlig: »IX Davids Psalmer med fire Stemmer rimvis udsat af Melchior Borchgreving. Kbhvn 1607. 8.« Udgiveren var kongelig Kapelmester og døde som Kannik i Roskilde 1632. Da vi imidlertid kun kjende Skriftets Titel, kan det ikke afgjøres, om det indeholdt en selvstændig Psalmebearbejdelse, eller kun den firstemmige Udsætning var Udgiverens eget Værk. — Ligesaa mangelfuldt er vort Kjendskab til en anden Samling, der fandtes

<sup>5</sup> Begyndelsen af dette Brev (men ikke de her anførte Ytringer) er trykt i *Pontoppidans* Ann. eccl. Dan. III, 604.

<sup>6</sup> „K. Davids Psalter, den bare Text effter Lutheri Version i den store Danske Bibel, med korte Summarier ved hver Psalme,“ Kbhvn 1632. Fol.

i Haandskrift blandt Danske Selskabs Mnskr., men nu maaske ikke mere eksisterer. I »Danske Selskabs Tilvæxt«, S. 149, anføres den saaledes: »Endeel af Davids Psalmer oversatte i Danske Sange, tilligemed endeel andre Danske Psalmer. Bogen er skrevet paa Grundet 1611 af Jørgen Jørgensen (4to).« Men heraf ses ikke, om det var en selvstændig Oversættelse, hvad dog er rimeligt. — Derimod har man endnu flere rimede Bearbejdelser af enkelte Psalmer fra denne Tid, hvis Forfattere dog som oftest ikke kjendes. Jeg vil som Prøve anføre en, som er »prentet i Kbhvn af Salomon Sartorio Aar 1613«; den er senere 1620 optagen i en Samling, kaldet »Nogle udkaarne Psalmer«, hvori der findes endel andre Bearbejdelser af davidiske Psalmer af ubekjendte Forfattere; derfra gik den senere over i Kingos og Pontoppidans Samlinger.

### Den Sielte Davids Psalme,

vnder Lobwassers Melodj.

Vdi din store Vrede,  
For mine Synder lede,  
Ræffs mig ey, HERre mild:  
I din Grumhed tillige,  
Met Straff vilt du ey flge,  
Men læsk din Vredis Ild.

Betee din store Naade,  
Mig som er stædt i Vaade,  
Helbrede mig igen:  
Thi ieg er suag O HERre,  
Mine Beene de ere  
Forknust aff Sorg oc Meen.

Min Aand i mig sig quider,  
Oc Forfærdelse lider,  
Min Hiert er aldrig fro,  
Ah, ah, HERre huor lenge?  
Skal mig saa saare trenge  
Min Sorrig met stor Wro.

Igien dig til mig vende,  
Hielp min Siel aff Elende,  
Oc redde hend' aff Nød,  
O HERre for din Naade,  
Som er stor offuermaade,  
Beuar hende fra død.

Thi naar vi ere døde,  
Oc ved Døden lagd øde,  
Huo ærer dig da mig meer?  
Ingen mand kand dig prise,  
Oc dig Loff beuise,  
Naar hand begraffuen er.

Aff Sorg ieg saa bemødis  
At min Seng huer Nat blødis  
Aff offuerflødig graad:  
Aff Angist ieg saa saare  
Plagis, at ieg met Taare  
Gjører min Leye vaad.

Min Skick sancker til Alder,  
Oc af Sorrig henfalder,  
Mine Øyene mørckis slet:  
Det mine Fiender volde,  
Som i foract mig holde,  
Oc giøre stor wræt.

Nu bort i Tyranner alle,  
Som mig vild offuerfalde,  
Skynder eder fra mig:  
Thi Gud min HÆrre fromme  
Haffuer nu ladet komme  
Min Suck oc Bøn for sig.

Han lod sig gaa til Hierte  
Min Sorrig oc store Smerte,  
Oc haffuer hørt min graad,  
Det ieg begierde saare,  
Lod hand mig vederfare  
Mere end ieg ombad.

Mine Fiender derfaare  
Skulle skamme sig saare,  
Oc forfærdis for mig,  
Oc skulle alle tillige  
Met Skendsel snart bortuige,  
Oc offuergiffue sig.

Følgende Omskrivning af en enkelt Ps. adskiller sig fra de tidligere meddelte derved, at den staar i et friere Forhold til Originalen og ikke er skreven til Lobwassers Melodi:

### Kong Davids 23 Psalme.

ved Rijm oc Sang befattet, Udi Huilcken hand (en Mand effter Guds Hierte, det er) Som en sand Christian med Troens plirofori oc fuldkommen viszhed, støtter oc huller sig paa Guds Naade oc Faderlig Forsiun.

Hæderlig, sin oc Gudfryetig Quinde, Margareta Schuendi, Hæderl. oc Høyl. M. Poffuel Pedersøns Høstru, vdi Roskild, Til ære oc Tieneste, Tilskreffuit Aff E. J. R. Siungis disse Psalme Rijm effter den gamle Vise: Himmerigis Rige lignes ved Tj deylig Jomfruer, etc. Kiøbenhaffn. (Prentet) Aff Salomon Sartor.

**M**In Hyrd alleen er Christ Guds Søn,  
Det Naffn bær hand met ære:  
Mig leder hen paa Engen grøn,  
Den Viff mig ey forfære:  
Min Hyrd' er hand alleene.

Han føder mig fuldkommelig  
Vdaff sin milde naade,  
Foruden suig, ræt rundelig  
Mon' hand mig spisx oc made:  
Min Hyrd' er hand alleene.

Mig driffuer hand til ferske vand,  
Som Hyrden Faar hine tamme,  
Der ledske kand min tørre Aand,  
O Sielens lifflig Amme:  
Min Hyrd' er hand alleene.

Hand for sit Naffn giør mig stort gafn  
 Paa Leden ræt at føre:  
 Til trygger Haffn, ey for en affn  
 Skal mig den læd' Vlif røre:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Der som ieg bort skal reyse fort,  
 Frem for de dybe Dale,  
 Til Dødens ort, fuld vijd oc sort,  
 Huor mang' er lagt i duale:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Jeg frycter ey for saadan Rey  
 Trotz min Modstanders Skare,  
 Som icke er sey, paa huer en Vey  
 Mig at bring' i sin Snare,  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Hand er mig nær, baad hisz' og her,  
 Med Trøst i Sorg oc Fare,  
 Sit Ris hand bær, sin Staff oc Suær,  
 Mig at tuct' oc forsuare:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Wuennner see med harm oc vee,  
 Hans Bord for mig at breidis,  
 Jeg maa vel lee, det at saa skee,  
 De der ved kunde kiedis:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Til ær' oc tuct, med søder luct  
 Vil hand mig offuerstencke,  
 I Troens fruct, ieg saare smuct  
 Skal Loff oc Tack ham skencke:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

Min Kalck er fuld aff Naaden huld,  
 Den hand vil mig tilsige,  
 All Verdens Guld, som er kun Muld,  
 Mod den er int' at ligne:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

O Miskundhed, O Gunst oc Fred,  
 Skal altid hoss mig bliffue,  
 Men ieg er stedt, oc bliffuer vedt,  
 Baad' her oc der i lifue:  
 Min Hyrd' er hand alleene.

I hans Faargaard, iblant hans Hiord,  
 Skal ieg min Bolig haffue,  
 Med glædlig Kaar, vtallig Aar,  
 Vil hand mig der begaffue,  
 Min Hyrd' er hand alleene.

FINIS.

Prentet i Kjøbenhav'n, Anno 1612, den 27 Octob. Paa huilcken Dag  
 den Høybaarne Førstinde D. Margareta døde, Aar 1412.

Fra samme Tid har man Bearbejdelser af enkelte  
 Psalmer af Dr. Hans Povlsen Resen; saaledes findes  
 bag i hans Ligtale over Frands Rantzov 1612 en rimet  
 Parafrase af den 32te Davids Ps., der begynder: »Hvad er  
 den vel, som er befrijd«. Andre fremkom ved lignende  
 Lejligheder. Et Udvalg af dem optog Resen i sine »Litanie-  
 Sange« 1632, hvoraf Prøver ere meddelte i Den Danske  
 Psalmedigtning. I, 257 f.

Imidlertid vedblev Forsøgene paa at give fuldstændige  
 rimede Psalmeparafraser; den nærmeste i Tiden er Christen  
 Bjergs. Heller ikke den er trykt, men opbevares i Haand-  
 skrift i Karen Brahes Bibl. Den udgjør et tykt Bind i  
 Kvart, og indeholder alle Davids Psalmer; hver Psalms  
 Melodi udsat i Noder er anført over Texten. Haandskriftet  
 er meget sirligt udstyret, hvert Blad er forsynet med tegnet  
 og malet Rand. Det første indeholder den udførlige Titel:

»Deen Franzzøske Melodie kalden lidenn Lauazer, som  
 er vdsait aff Latineske sprog, Och paa Danske vdi Sangviss,  
 huer med sinn Stemme oc noder epther forbemelte Lauasser,  
 Som hæderligh oc wellerdt Mand Her Chrestenn Bierrig  
 Gudz ordtz Thiennner till Rydsker Kiercke paa Borringholm  
 giorde, Som nu wed døden hensoffuit er vdi Herren. Schreffuit  
 Her sammestedtz, paa Borrinholm aff Madtz Jenssen forðum  
 vnder schriffuer paa Hammershus, oc er nu sogne degen  
 vdi Pedersker sogn. Gud vnde Oss huer vdi sin sted, at  
 wi dennom rettellig Lere, saa det kunde werre gud thill  
 ære, oc os alle till euig Sallighed, gud bønør os det for  
 Christi skyld Amen. 1614«.

Skriftet er dediceret til »Erlig oc Velbiurdige Mand, Hans Lindennow Thill Hundzlund, Kong: Matts. høffuidtzmand paa Hammershuus, och Borringholmb; Sampt hans Elskelige, Kiere Frue, Erlig oc Welbiurdige, fru Lissebet Sopphia Randtzow, Med dieris kierre Børnn.« — Som Prøve hidsættes:

### Den 6. Davids Psalme <sup>7</sup>.

Gud for din store Fromhed  
Døm mig ej udi din Grumhed,  
Og udi Vreden din  
Straf ej mig Synder arme,  
Men Herre dig forbarme  
Over stor Sygdom min.

Gjør mig sund kjære Herre;  
Thi mine Ben nu ere  
Forfærdede for dig,  
Min Sjæl og ganske Hjærte  
Føler stor Frygt og Smerte  
Og plages haardelig

Ak naadig Gud og Herre  
Hvorlænge skal jeg bære  
Slig Angest og Banghed:  
Dig snart til mig omvende  
Og styr al min Elende,  
Forløs min Sjæl af Nød.

Dig naadelig forbarme  
Og hjælp mig Synder arme  
For din store Godhed;  
Thi man kan ikke tænke  
I Dødsens Baand og Lænke  
Paa din Barmhjærtighed.

Hvor kunne de dig love,  
Som udi Graven sove,  
Hvo vil der takke dig:  
Thi hjælp nu mig o Herre,  
Saa vil jeg altid ære  
Og love dig dagelig.

Jeg sukker og jeg græder,  
Saa jeg om Natten væder  
Min Seng med megen Graad:  
Af Sorg og Hjærtens Pine  
Forfalder Kinder mine,  
Min Skjønhed mig forlod.

Jeg meget hastigt ældes,  
Thi jeg fast overvældes  
Og ængstes haardelig.  
I Misdædere viger  
Fra mig, thi jeg frit siger,  
At Gud bønherer mig.

Min Graad, min Bøn og Klage  
Lader sig Gud behage,  
At mine Fjender maa  
Sig skamme og omvende,  
Forfærdes og bekjende,  
At Gud vil med mig staa.

Denne Psalme er en af de heldigere, ofte have 3—4 Strofer efter hinanden rigtige jambiske Versefødder, men lige efter viser Forf., at sligt dog kun er tilfældigt, og at

<sup>7</sup> Ved en Fejltagelse har jeg af denne Ps. kun faaet en Afskrift med nyere Orthografi.

ogsaa han hørte til dem, der ikke vejede, men kun talte Stavelserne. — Det samme gjælder ogsaa om en formodentlig samtidig Bearbejdelse, der ogsaa er skreven til de franske Melodier. Den findes i et smukt og korrekt Haandskrift i Gl. kgl. Samling Nr. 1316. 4. I poetisk Værd staar den noget over de tidligere; men den er mindre original end disse, da Forfatteren aabenbart har lagt Niels Mikkelsens og And. Sjønesens ovenfor (S. 544—45) omtalte Parafrase til Grund, og enten beholdt eller lempet paa Udtrykket eller givet et helt nyt, alt som det behagede ham. Intet Navn eller anden Betegnelse kan lede paa Spor efter Forfatteren. Her er nu en Prøve, der nærmere vil godtgjøre hvad ovenfor er bemærket:

## Den VI. Psalm.

O Herre ieg dig beder,  
Straff mig ey i din wrede,  
For hart ey reffse mig,  
Din hastighed med alle  
Lad fare, lad hendfalle,  
Hues ieg fortørnet dig.

Naadig see thill mig Arme,  
Dig offuer mig forbarme,  
Thi ieg er skrøbelig:  
Mig helbred gør O Herre,  
Min been forferdet ere,  
Inthet de føle sig.

Min siel er mig fast bange,  
Saa er min sorg mange,  
Mit hiert er aldrig fro:  
Huor lenge vilt du bie,  
Oc thill min modgang tie  
I saadan min wro?

Went om igen, O Herre,  
All wlycke affverie,  
Redde min siell aff nød:  
Deel med mig aff dit gode,  
Oc mig aff lutter naade  
Fri fra den grumme død.

Thi den, som død mon soffve,  
Hand kand dig inthed Loffwe,  
Huad kand hand sig aff?  
Huad got du mon beuise  
Kand død mand inthed prise,  
Naar hand er i sin graf.

Tret er ieg alt for saare  
Aff suck oc modig taare,  
Min seng oc idelig  
Aff graden, ieg udgyder,  
Huer nat i Strømme flyder,  
Mit Leje oc dislig.

Genmstuckett er mit øye  
Aff modgang oc stor møye,  
Gammeltt dett vorden er  
Formedelst dennem alle,  
Mig trenge oc andfalle  
I Sorgen, som ieg ber.

Alle fraa mig tillige,  
Som gør' wret, affuige;  
Thi Herren hørde mig:  
Min graad ieg for ham førde,  
Deri hand mig bønørde,  
Min røst tog hand thill sig.

Alt huad ieg villd begere,  
 Huad min attraa har veret,  
 Det haaffuer Herren hørdt.  
 Herren endnu den samme  
 Vill fremdeles annamme,  
 Hues ieg for ham fremfør.

Min' fiender huer oc alle  
 Thil skamme skall henfalle,  
 Forferdes skall de fast:  
 Lad dem kun igenkomme,  
 De sig thil liden fromme  
 Skall skamme med en hast.

### Den XXIII. Psalme.

Herren min hyrde vocter mig oc nærer,  
 Mig fattis ey, hand mig alt got beskerer,  
 I skøn gresgang skal hand mig lade huile,  
 Oc til det stille Vand sactelig ile.  
 Min Siæl vil han omuende her i Liffve,  
 Oc for sit naffns skyld mig paa ret vei driffue.

Skal ieg end vandre i de mørcke dale,  
 Huor døden acter mig at gøre quale,  
 Frycter ieg ey, thi mig kand inthed brøste,  
 Du est med mig, din kiep oc Staff mig trøste.  
 For mig et bord med got skalt du berede  
 Mod min wuen, som det skal see med vrede.

Mit hoved du med Olie skal bestencke,  
 Oc offuen fuld for mig min kalck i skencke,  
 Dit gode oc Miskund lad mig ledsage,  
 Oc følge effter alle min' Liffs dage.  
 Jeg haabes oc i Herrens huss at bygge  
 Hisset oc her evindelich med trygge.

Næst efter den skal Peder Pedersen Aalborgs Psalmeparafrase omtales. Den er heller ikke trykt, men endnu opbevares paa det kgl. Bibl. to Afskrifter skrevne med Forfatterens egen Haand. Den ene (i Ny kgl. Saml. Nr. 9. 8vo) er dediceret til Norges Kansler Hr. Jens Bjelke til Østrup (o: Østraad), der selv var Psalmeforfatter, og senere skal omtales, den anden (i Thottske Saml. Nr. 20. 8vo) skal her lidt nærmere beskrives. Dens Titel er:

»Det aandelich Paradijs, som er Davids Psalmer effter D. D. Ambrosij Lobwasser, samt D. D. Andreæ Spette,

deris Melodi oc Constitution paa fire stemmer paraphrasticerit oc verterit paa Danske, effter min Øffrigheds Tilskyndelse. Pet. Pet. Aalburgius past. Megaloneseos Nortbagi. Anno 1623 «.

Skriftet er dediceret til E. og V. Mand Knud Gyldenstjerne Henriksen til Aagaard, Befalingsmand paa Bergenhus, og Hustru Sophie Lindenov. Dedikationen, der tillige er Fortale, udgjør 20 tætbeskrevne Blade. Den handler om Taknemmelighed og anfører mange Exempler, navnlig hentede fra de klassiske Skribenter, paa denne Dyd. Efterat Forfatteren derpaa har sagt, at han ikke kan vise Gyldenstjerne og hans Hustru den tilbørlige Taknemmelighed for deres Velgjerninger, fortsætter han: »Dog glæder jeg mig storlig herved, at Ed. Velb. Fromhed haver ladet mig forstaa, i hvis Maade jeg nogenlunde kunde være Eder taknemmelig, og synderlig der jeg offererede E. V. det lidet *εὐχαριστικόν* til en ringe Kjendelse paa E. V. F., [som] ankom udi min gunstige og fromme Her Biskops D. Doctoris Nicolai Paschasii Nær-værelse, hvilket E. V. F. med stor Behagelighed annammede. Jeg deraf i nogen Maade kunde forstaa E. V. F. Kjærlighed til Guds Ord, og Ordens Tjenere at forfremme. Hvorfore jeg fordristede mig til at lade E. V. F. se de ringe Collec-tanea eller Centones, jeg havde ex variis flosculis sammen-hentet over den 91de Davids Psalme, hvilken E. V. F. lod sig vel befalde, saameget som jeg kunde paa den Tid forstaa. Iblandt andre gode Ord, som I den Tid havde med mig, taltes der ogsaa om Davids Psalmer og deres Version paa adskillige Sprog og Manering, sønderlig berømmede E. V. F. Buchanani Paraphrasin for sin skønne Latin og poetiske Version. Dernæst formeldte E. V. F. om Andreae Spetthe hans Version, som paa Latine efter Lobwassers Version, Constitution og Melodi den havde parafrasticeret, hvilken jeg dog aldrig havde set, førend E. V. F. mig den viste og siden forærede. Og efterdi E. V. F. fornam, jeg havde en ringe Venam eller Inclinat til den danske Poesi og megen Lyst, mente E. V. F., at jeg vel maatte forsøge og fordrive Tiden dermed,

nogle Psalmer at fordanske, efter forskrevne Spetthe sin Melodi og Constitution, hvilket jeg E. V. F. ikke burde ej heller kunde afslaa. Tog mig derfor strax efter min Hjemkom for Haande, saadant som jeg kunde, nogle af de første Psalmer at vertere, hvilke jeg siden indsendte til E. V. F. og til min kjære Biskop for<sup>ne</sup> Doctor Niels Paaske, som 27 Aar forleden var min Skolemester udi Aalborg, at I begge tilsammen vilde dennem revidere og recensere. Hvilket I ogsaa af Kjærlighed til Guds Ords Forfremmelse gjorde efter Tidens Lejlighed. Og dersom jeg da ikke havde bekommet begge Eders Fromheds Befaling, dateret Bergen den 14 Martii Anno 1620, da havde jeg ikke continueret samme Studium, af denne Aarsag: jeg havde hørt mange fine og høj lærde Mænd samme Arbejde at have haft under Hænder, og mente, det var mig daglig med Spot at høre: Inter strepit anser olores! Dog kunde jeg ingenlunde det lade, baade for den nyttelig og glædelig Materie, jeg havde daglig at exercere mig udi som et aandeligt Tidsfordriv, saavelsom og en underdanig og pligtvillig Lydighed, jeg begge Eders Fromhed, som min høje Øvrighed i denne Landsende, udi alle Maade og sønderlig udi saadan gudfrygtig Befaling, for alle andre burde at bevise. — Jeg haver udi denne min Tidsfordrivelse mesten efterfulgt den sidste danske bibelske Versions Text, saa meget mig muligt var. . . . Jeg haver ogsaa efter E. V. F. Begjæring verteret Spetthes Argumenter, og dennem efter for<sup>ne</sup> Forordning sat for hver Psalme. I lige Maade haver jeg indskrevet efter Spetthe sit Exempel alle Psalmerne paa 4 Stemmer, baade for Tidsfordriv, om nogen kommer tilsammen, som haver Lyst til at exercere Musicam, at de da sig derudi kan forlyste. Desligeste for Skolepersoner (om de dem overkommer) deres Skyld, som om Vinteren for godt Folks Vinduer og Døre lader høre deres Musicam klinge, at de dennem derudi, Almuen og gemen Mand til Forstand, langt heller end udi nogen anden fremmed Sprog, kunde sig exercere, paa det Guds Ord des rigeligere kunde bo iblandt

os efter S. Povels Formaning. — Trende Psalmer, som er den 3. og 5., haver jeg indført, som s. Mester Peder Olufsen Skytte, Sognepræst til Gunnerup, verterede i min Barndom og forsendte os Skolebørn i Aalborg at skulle exercere. Item den 8. Psalme, hvis Compositis den er, ved jeg ikke, dog fordi den er gemen og lyder hos hver godt Folk gudfrygtig i Munden, vilde jeg den ogsaa til Autoris Gratification lade blive her med<sup>8</sup>.« Fortalen er underskreven: »Neder Aaland i Storøens Sogn, S. Povels Omvendelses Dag Anno 1622, paa hvilken Dag jeg for 47 Aar forleden først saa denne Verdens Lys Anno 1575.«

Som Prøve hidsættes de sædvanlige to Psalmer<sup>9</sup>:

## Den VI. Psalme.

Du vilt dog ey ô HERre  
Mod mig saa hastig være,  
Som du vel kand met Ræt,  
Oc i din vræde strenge  
Paa straff saa hart at trenge,  
At Jeg forfaris slæt.

Din Naade offver mig brede,  
Jeg kiends min Synder lede,  
De gjør' mig svag oc meen:  
Du vilt mig Sundhed giffve,  
At ieg kand stercker bliffve,  
Forknused' er min' been.

Banghed min Siæl fortærer,  
Som sig dag'lig formerer,  
Aff Sorg maa ieg forgaa:  
Hvor leng' vilt du da lide,  
I slig stor Nød oc qvide  
At Jeg HERre skal staa.

Omvent dig til mig HERre,  
Lad dig befalet være,  
At hielp min Siæl aff Nød:  
Oc for din milde Naade,  
Som er stor offvermaade,  
Frelsz mig aff al min Nød.

Thi naar ieg er affalden  
Oc ved Døden henkaldet,  
Hvem kand da om dig tal',  
Hvem tencker du dig priser,  
Oc dig din ær' beviser,  
J Helfvede oc j Qval'?

Met sucken oc stor qvide  
Bemødis ieg all' tide,  
Min Seng hver Nat er vaad:  
Mit Ley' ieg søler saare  
Met min Mangfoldig' taare  
Oc offverflødig' graad.

Mit Ansiet oc Mod falmer,  
Min Skickelse met alle,  
Hoss mig er ey meer got:  
Det volder mine Fiender,  
Som at mig ljør og grinder,  
Driffver mig met ders Spot.

Hen, hen, j groffve Synder,  
Fra mig eder bortskynder,  
Som til ont haffver lyst:  
Thi Gud min Bøn oc Klage  
Haffver ey vild forsaget,  
Men naadigt hørt min Røst.

<sup>8</sup> Denne Ps. begynder: »O Høieste Gud vor allerkierste Herre«.

<sup>9</sup> Spetthes „Argumenter“ ere her udeladte.

Der ieg paa HERren kaldet,  
Min Bøn hannem befalde,  
At hør mig vaar hand red':

Det ieg attraat saa saare,  
Lod han mig vederfare,  
Gaff bedre end ieg kunde bed'.

Thi maa min' Fiender gremme,  
Aff Blussel vel bliffv' slemme,  
Oc haanis saar' faar mig:  
De maa vel all' tillige  
Met Skam til bage vige  
Oc offvergiiffe sig.

### Den 23. Psalme.

Min Hyrde oc min tilsuins Mand er HERren,  
Mig fattis intet til nødtørfstig Næring,  
I skønne Græszgang hand mig ocsaa leder  
Sactelig til det rendendis vands stæder,  
Omvende vil hand min Siæl oc bortdriffve  
For sit Naffns skyld paa Retferdigheds stier.

J Dødsens skyggis Dall, om ieg skall vandre,  
Vil ieg ey frycte for ont eller andet,  
Thi Herre du est hoss mig alle tide  
Din Kæp oc din Staff Trøst mon mig beviser,  
Du ocsaa faar mig et skønt Bord bereder  
Jmod min Fienders Harm oc hastig vrede.

Du rundelig mit Hoffvit ocsaa salver  
Met Olie, min Kalck er fuld met alle,  
Din Godhed oc stor Miskundhed mig følger  
Tid fra tid ieg kand icke det fordølge  
J HERrens Huusz ieg stedze oc skal bliffve  
J denne Verden oc hisset j Liffve.

Medens Ped. Aalborg var beskjæftiget med sin Bearbejdelse af Psalmerne, der kun vidner om meget ringe poetiske Gaver, var, som han ogsaa antyder i Fortalen, ogsaa andre »fine og højlærde Mænd« beskjæftigede med samme Arbejde. Herved maa vi især tænke paa M. Anders Christensen Arrebo, der i Foraaret 1623 fuldendte sin metriske Parafrase af alle Psalmerne. Denne hæver sig ikke lidet over Forgjængernes Forsøg, hvad enten man tager Hensyn til Formen eller til Indholdet; men da jeg alt udførligt har omtalt den andensteds, skal jeg her

ikke gjentage, hvad jeg der har bemærket, men kun hen-vise dertil.

I Aaret 1623 udgav Præsten Jens Madsen Gettorp (i Østerliungby i Skaane) »Vor Herris Jesu Christi Pjnns oc Døds Historie vdi Rijm befatted, Item nogle af Davids Psalmer«; blandt de sidste findes ogsaa den 23de, hvis Parafrase begynder saaledes:

Herren min Hyrde, vocter mig oc føder;  
men da det dog kun forholdsvis er faa Psaluer, Gettorp har bearbejdet, skal jeg ikke meddele nogen Prøve, men derimod gaa over til en anden og betydeligere Forfatter, nemlig Hans Skov (Joh. Sylvius Hatterslebensis), Præst i Næs i Norge. Af denne haves en haandskreven Parafrase af alle Psalmerne, der ingenlunde hører til de ringeste fra denne Tid. Ligesom Arrebo skrev Skov sine Psalmer til bekjendte danske Kirkemelodier og ikke til de franske Toner. Haandskriftet, der nu er i Thottske Saml. Nr. 9 Fol., var til 1750 i Norge, da Præsten Chr. Grave i Eger<sup>10</sup> sendte det ned til Sjællands Biskop Ped. Hersleb, med en latinsk Tilskrift, hvori han fortæller, at han af en Ætling af Hr. Hans Skov paa Næs har erfaret, at Skov var født i Ribe og var som gift Mand Kollega og Kantor ved Ribe Skole, da han af Statholder Jens Juel blev kaldet til Norge for at undervise hans Døtre. Skov fulgte dette Kald og efterlod hos sine Venner sin Søn, den senere (i Svenskekrigen 1658—60) berømte Mikkil Skov<sup>11</sup>. Om Psalmerne ytrer Grave: »Nulli sane seculi sui ut Theologus et Poeta cedit author noster Sylvius, ipsis ne Arrebowiis et Nauriis; commeruit longe ante lucem in Ecclesia nostra.« — Haandskriftet indeholder »Kong Davids Psaltere rhijmvijsz vnder de Melodijer, som meeste parten findes i den Danske psalmebog«, og

<sup>10</sup> Medlem af det kgl. danske Selskab og Prof. Antiquit. (*Worms Lex.* I, 336.)

<sup>11</sup> Dette stemmer dog ikke med Mikk. Skovs Levnetsomstændigheder i *Danske Mag.* 3 Række. I, 267.

»Kong Salomons Høyesang Sangeviisz vdsett aff Johanne Sylvio<sup>12</sup>«. I Forfatterens Dedikation og Fortale til Jens Juel til Kjeldgaard, Statholder i Norge og Høvedsmand paa Aggershus, og hans Frue Ide Lange, fortæller han, at han for 6 Aar siden har udsat alle Evangelierne paa Rim; derpaa vedbliver han: »Og efterat dette Arbejde var fuldendt, tog jeg mig alvorligen for at udsætte i lige Maade Kong Davids Psalter, og lykkedes det vel, men midt i mit Arbejde blev jeg med megen Modgang og derhos med Sygdom og Svaghed udi nogle Aar højligen besværet; saaledes var jeg nødt til udi en temmelig lang Tid at lægge dette Studium fra mig, indtil jeg er kommen i Hallingdal, hvor jeg befinder større Rolighed og sundere Luft, og fornemmer i Hjærtet større Glæde, og at Sygdommen jo mere og mere skrider fra mig. Saa haver jeg da efter mit Hjertes Ønske taget dette samme forrige Arbejde for Haanden, og med Guds Bistand det ogsaa fuldendt paa Næs i Hallingdal den femtende Maj, Anno 1623. Ja, jeg blev saa glad, at jeg strax derefter in Junio gav min kjære Biskop, hæderlig og højlræde Mand, M. Lavrids Skavbo, Superintendent over Stavangers Stift, saadant tilkjende. Han skrev tilbage in Octobri fra Stavanger, og sendte mig derhos M. Anders Christensøns Psalter, som han i lige Maade paa Rim og Sang havde ladet paa Prent udgaa. Den samme Bog befandt jeg ligervis for Ungdommen at være en god Bog, Gud give man ellers vilde bruge den med sand Gudfrygtighed. Men efterdi Guds Raad giver sine Gaver, enhver saa meget han vil, fortryder mig slet intet min anvendte Flid paa Psalteren. Thi det kan jeg udi Guds Sandhed sige og love, at hvo som vil med Flid og Alvorlighed ligne min Translat med M. Anders Christensøns Arbejde, han skal ikke alleneste bekomme bedre og vissere Vidskab og større Forstand og Kundskab, men og langt større Lyst og Attraa til Psalteren. Thi man har altid en god Vilje til det, som man vel forstaar.

<sup>12</sup> Jfr. *Møller*, *Cimbria litterata*. I, 672.

Og sønderligen har jeg beflittet mig at lade Læseren forstaa de Vers og Ord udi hver Psalme, som egentlig tale om Kristi vor Igjenløzers Person og Embede. Marotus var udi Frankrig en fortræffelig Poet, og forsøgte sin Kunst i sit Maal paa Psalteren, men han blev i dette sit foretagne Arbejde ved Døden forhindret. Hvad han maatte lade tilbage staa, haver Beza siden fuldendt. Og haver Lobwasser samme fransøske Psalter en Tidlang derefter udsat paa Sang. Men disse kalviniske Poeter ere ikke rigtige i deres Forklaringer over de Psalmer, som handle om Vor Herres Jesu Kristi begge Natur, den guddommelige og den menneskelige. Ja de undertiden ganske judaisere, det er, de begive sig fra den rette profetiske Hovedmening hen til Jødernes Blindhed og Vildfarelser. Men jeg har rent igjennem efterfulgt D. Salomon Gesners Forklaring, som jeg hørte af ham til Vittenberg 1594—96; og ere hans Udlæggelser over Psalteren mig saa kjære, at jeg derfra ikke vilde vige, ligesom han ikke heller gjerne viger fra D. Luthers Fodspor.«

Her følger nu Prøver af Værket selv:

## Den VI. Psalme.

Vnder de Noder: Af dybsens nød raaber ieg til dig.

O Herre Gud straf icke mig  
I din wmijlde Vrede,  
O Herre Gud tucte icke mig  
Vdi din grumheds hede,  
Vær mig naadig O Herre blid,  
Thi ieg er skrøbelig allen tid,  
Helbrede mig O Herre.

Mit legome oc mine been  
Forferdelse beklemmer,  
Mit hierte oc Siæl saa megen meen,  
Oc stoer pine fornemmer,  
Huo lenge vilt du Herre min  
Fortøfue met forløsning din,  
Huo lenge skal ieg klage?

Ny kirkehist. Saml. I.

Vend dig til mig met Miskundhed  
Oc frels min Siæl fraa Vaade,  
Hielp mig ved din Barmhiertighed,  
Frij mig fra skam oc skade.  
I døden ingen ærer dig,  
Ingen i helfde tacker dig,  
De kunde dig ey prise.

Jeg er saa suaag, saa træt oc matt  
Aff suck paa alle stæder,  
Min Seng blødis den gantske Natt,  
Met graad mit leye væder,  
Falnet er slet all skickelse min,  
Gammel er ieg aff sorg oc pijn,  
Jeg hafuer angst aluegne.

36

Viger bort all' miszdedere,  
 Herren min graad vist hører,  
 Bortflyer alle oftrædere,  
 Min suck oc bøn Gud rører:  
 Til skamme skulle fiender min'  
 Blifue oc styrtis met stoer pijn':  
 Ja snart skull' de beskemmis.

O Gud Fader for din Søns skyld  
 Af dødsens nød mig riffue,  
 Helbred' min' blodig Synders byld,  
 Min ondskab du tilgifue,  
 At ieg maa blifue karsk oc sund,  
 Oc tacke dig af hiertens grund,  
 Oc din loff euig prise.

### Den XXIII. Psalme.

Vnder de Noder: Jeg veed et euigt Himmerig.

Gud Herren er min hyrde skøn,  
 Mig skal slet intet fattis,  
 Hand føder mig paa en eng saa grøn,  
 At min Siæl vel kand mættis.

Til fersk vandkijlder leder hand mig,  
 Oc Siælens tørst vdslycker,  
 Paa rette vey hand fører mig,  
 For sit Nafns skyld mig røcter.

Om ieg vandrer i mørckheds dal,  
 I sorg, vee oc vanære,  
 Ingen wlycke ieg frycte skal,  
 Du est hosz mig O Herre.

Din Kiæp oc staff de trøste mig  
 Imod min fienders fare,

Mit hofuet du saluer mijldelig  
 Met olie reen oc klare.

Du skencker bijfuult i for mig,  
 Det monne mig vel behage,  
 Din Naade oc godhed følge mig  
 I alle mine Dage.

I Herrens huusz oc kircke skøn  
 Jeg skal vist altid være,  
 Oc prise Gud met sang oc bøn,  
 Met euig lof oc ære.

Vi tacke dig Gud for den trøst,  
 Dit hellige ord osz sender,  
 Det føder Siælen met stoer lyst  
 Oc euige glæde skencker.

(Derefter er indført i Haandskriftet „den samme Psalme [af] M. Andreas Cnopius“, nemlig den bekjendte: „Hvad kan os komme til for Nød“, som dog i sin danske Form er ældre, skjønt Overs. ikke er bekjendt (jfr. Den Danske Psalmedigtning I, 138).

Det lader til, at fra den Tid Arrebos K. Davids Psalter var bleven offentliggjort og ved flere Oplag var kommen i mange Hænder, sagtnede Iveren for stadig paany at bearbejde Psalmerne noget. Dog haves fra en lidet senere Tid to Forsøg af tvende Adelsmænd, der for Fuldstændighedens Skyld maa omtales, skjønt de ere højst maadelige. Det ene er af Henrik Gyldenstjerne (til Svanholm i

Skaane), det findes i Haandskrift i Gl. kgl. Saml. Nr. 7, Fol. Titelen er: »Davidz Psalmebog«, bag i Hefte staar: »H. G. S. Anno 1632. Warberrig.« Senere er tilføjet: »Exiguum munus cum tibi dat Pauper Amicus, Exhibito (!) placide, plene, Et laudare memento. — Vostre Mayeste tres humble et tres obeisant seruiteur jusques au Tombeau. H. Gyldenstjerne. Manu pp. Hafniæ 27 7bris Ao. 1660<sup>13</sup>«. Haandskriftet indeholder en Bearbejdelse af alle Psalmerne til gængse Kirkemelodier; men det hele vilde ikke være savnet, om det havde været uskrevet. Her er en Prøve:

### Den XXIII. Psalme.

Siungis som:

War Gud ick' med osz denne Tid.

Dennd Herre Gud min Hyrde Er,  
 Mig schall ik' feil' af Trange.  
 Hannd mig schall lade ligg' Neder,  
 Wdi de Skøn græsganng:  
 Hannd sagtelig schall driffue mig  
 Till Wand Still Rindend', saa liflig,  
 Mig der at wederquege.

Hannd will och saa omuende her  
 Minn Siell, och will mig driffue  
 Paa sinn Retferdigheds Stier,  
 Och hold' mig saa i Liffue,  
 For sit Nauffns schyld, oc ære All,  
 Naar ieg end her fraa wandre schal,  
 I dødsenns Skuggis dalle.

Jeg will ei frøgt for Ont och Straff,  
 Thi du med mig mon' were:  
 Mig schall och trøst din Kiep och Staff,  
 Du schalt bereed' med ære

<sup>13</sup> Om H. Gyldenstjerne, der ogsaa har udsat Jesu Syrachs Bog i danske Vers (Kbhvn 1635) se *Worms* Lex. I, 385 og fornemmelig den udførlige Materialsamling til hans Levnet i *Vedel Simonsens* Elved Gaards Hist. I, 120—42. — Hans Valgsprog anføres bag i Haandskriftet af Psalmerne: „A Dieu complaire, Jamais mal faire, A tous seruir, C'est mon desir.“

It bord for mig, opfyldt med gled  
 Mod mine fiender, dem til wræd,  
 At de der wed schuld' græde (osv.).

En anden Adelsmand, der ogsaa syslede med Davids Psalmer, var Norges Kansler Jens Bjelke til Østraad. 1633 udgav han »Epitome Biblica(!) eller Summarier offver Bibelen«, i dette findes ogsaa »Nogle Davids Psalmer, Corollarij eller exodij ergo, med nogen synderlig Flid oc Konst saaledis giort, at nesten alle Sententzer wdi hver Psalme er Redigerit in aliquam allegoriam, oc exemplo illustrerit, baade der Psalmen selff sligt med fører, oc icke der med: Donum venæ poeticæ (non in laudem Authoris sed Dei . . .) at demonstrere: Oc dennem samptligen at Gratificere, som delecteris aff Gudelige oc Andectige Psalmer, oc med dennem løster at leege for HERren wdi deris Hierter, som Skrifften befaler.« Stor Glæde kunde dog Læseren neppe have af dette elendige Arbejde, hvilket vil skjønnes af følgende Prøve.

### Den 6 Davids Psalme.

Melodia Lobvasseriana.

EY Gud i Wrede greslig,  
 Som er een Ild Wleskelig,  
 Mig straff, som Jeg fortien:  
 Ey i Grumhed affskyelig,  
 Der lijg er vorden gryelig,  
 Mig reffs, som een Wven.

Men haff taal med mig HERRE,  
 Som Støff mod dig mon vere,  
 Oc it for faldet Nest:  
 Oc mine Been helbreede,  
 Som skelffver for din Vrede  
 Som Eskeløff for blest.

Sampt trøst min Siel som sturer  
 For dig, som Fuglen kurer,  
 Indset i Buer oc Wraa;  
 Oc hvj for min Wlempe  
 Vildt du saa lenge kempes  
 Mod mig it bruddit Straa.

Lad aff fra slig forhaffven  
 Oc heller brug dit glaffven  
 Mod mine Fienders Vold,  
 Frels min Siel, sted i fahre,  
 Fra Fugle Fengers Snare,  
 For din Miskundhed bold.

Thi di Døden henrycker,  
 Dit Minde hand wdslycker  
 Hos dem snart som it Lius;  
 Oc i Helffvedis Qvale  
 Hvo kand om din Loff tale  
 Med lyst i Grædehus?

Sligt betenckt Jeg wdmattis  
 Aff Suck, som den der fattis  
 I Storm een god Fahrkaast;  
 Oc des for min Synds Kiæde  
 Om Nat min Seng kand væde  
 Met Graad, som aff en paast (osv.).

Blandt de danske Forfattere, som i 17de Aarh. flittigt syslede med Davids Ps. fortjener Niels Hellevad (Helvaderus), den bekendte Forfatter af allehaande Almanakker og Prognostica, at nævnes. Han udgav det i sin Tid meget yndede Skrift: »Armentarium Davidicum. Det er: Kong Davids Tyghusz, huorudi findis atskillige Waaben, Cartower oc Skud, som hand fordum brugte mod sine Fiender, Forfølgere oc Wvenner« (3die Udg. 1632). Det er mest Bønner og Betragtninger (inddelte i »Kartover«), hvis Stof væsentlig er hentet fra Psalmerne. Om et andet Arbejde af Helvaderus fortæller han selv i Fortalen sit Prognosticon 1625: »Jeg haffuer giort it halff hundrede Psalmer paa Tydske Tungemaal, som jeg haffuer vddragen af Kong Davids Psalter oc stillet dennem effter de aller lieffligste Bolewisers Melodier, som siunges almindelig i Tydskland. Disse lod jeg prente til Hamborg hosz Philip von Ohr, der jeg saae, at Folcket haffde Lobwassers Melodier saa kier, huilcke oc rime sig met de Französke Amarosiske Cantilener, oc gaa paa spryng.« I Fortalen til Prognosticon 1630 omtaler Helvaderus det samme Skrift og siger her, at han havde stillet Psalmerne »effter de allerlystigste Tydske Rytter oc Borgestow Wisers Melodier, som siunges in Conviviis«. Naar han kun havde fulgt Lobwassers Melodier, men ikke hans Text, da var Grunden den, at Texten var »beblandit met saadan Lærdom, huormet mand inviteres ad Calvinismum. Thi Theodorus Beza, met en Frantzosiske Poeta vid naffn Clemens Marotto, som først componerede, dictede oc gjorde Laubwassers Psalmebog, haffue berøffuet Christo den Ære, som hannem vdi Psalteren vidkommer.«

Paa lignende Maade som Helvaderus i »K. Davids Tøjhus« havde bearbejdet Psalmer i Bønner og Betragtninger, havde ogsaa andre Forfattere behandlet dem. Ved Slutningen af 16de Aarh. staar Hofpræsten Anders Bendtsen Dallins »Theologia Davidica« 1597, et latinsk Værk (Mskr. i Thottske Saml. Nr. 55. 4.), hvori Psalmernes Indhold er ordnet under en stor Mængde Rubrikker, f. Ex. De verbo Dei,

de patientia crucis etc. Fra en lidt senere Tid er »Christiani Pii Regis spirituale tricinium. Dett er En Christen Gud-frygtig Konges Trefold aandelig Discantz Partz Stemme. Lystigt att siunge for Herren oc lycksaligt att øffue sig wdi effter Konning Davids Raad oc Exempel, uddragen af K. Davids aandelige Psalterii Spills Decachordo oc tilsammen colligeret ved Peder Christensøn Anno 1606.« (Haandskr. i Ny k. Saml. Nr. 42 Fol.). Skriftet bestaar dog ikke af Vers, som man af Titelen skulde antage, men af en betydelig Mængde gudelige Betragtninger med Psalmerne som Thema. — 1605 havde den frugtbare og yndede theologiske Forfatter Biskop Niels Lavridsen Arctander i Viborg forklaret de syv Pønitensepsalmer, og 1625 udgav Henrik Johansen Gartner dem med Tillæg af nogle Bønner. Præsten Oluf Lavridsen Trunthiem udgav 1636 »Mizmor. Eller den XCIV Davids Psalme« — sat i Rim og forsynet med Anmærkninger. Truels Nielsen Frost skrev »Davids Psalmer, kortelig forfattede, samt nogle Psalmer og Sententser« (Kbh. 1637); men om Davids Ps. her ere i Vers eller Prosa skal jeg ikke sige, da jeg ikke har set Bogen. Hans Nielsen Tølløse, Prædikant ved S. Peders Kirke i Malmø, udgav 1638 »K. Davids Hovednøgle til Guds Paradis«. — Dog det vilde blive for vidtløftigt at opregne alle dem, der paa forskjellig Maade søgte Opbyggelse og Trøst for sig selv og andre i Davids Psalmer. Mangfoldige Bearbejdelser af enkelte Psalmer tryktes som Flyveblade eller i Boghandlernes store Psalmesamlinger, der altid indrømmede Davids Ps. en betydelig Plads. Kun en Prøve skal her meddeles af et saadant Flyveblad (i Kar. Brahes Bibl.).

### Pastorale Davidicum.

Det er Sangvis forklaring ofuer den 23 Konning Davids Psalme. Aft H. R. B. Prentet i Københaffn Aar 1636.

Siunges under de Noder: Af Høyheden oprunden er etc.

En Hyrde oc Veyfører sand  
Er Christus baade Gud oc Mand,  
Som Skriften monne lære:

Derfor hans Røst oss lyde bør,  
Som hungrig Faar mon Hyrden hør,  
Oc hannem elsk' oc ære.

Thi hand, forsand,  
 Oss vil bære  
 Paa sin Here <sup>14</sup>  
 Naar wi lider,  
 Løber vild oc fra ham viger.

See, hand har oss alting bered,  
 Vdaff Faderlig kierlighed,  
 Som ham <sup>15</sup> til oss mon' drage:  
 At wi ey skulle lide nød,  
 Huercken til Klæde eller Fød',  
 I alle vore Liffsdage:  
 Dig skee, Christe  
 Prisz oc ære,  
 Som en HERre  
 Du saa ville  
 Et rigt Bord oss oc bestille.

Blomster oc Trær deylige staar  
 Plantet vdi den Vrtegaard,  
 Som Gud oss har forærit  
 Til Liffsens føde oc ophold,  
 Indtil wi bliffu'r igien til Mold,  
 Huoraff hand oss formêrit.  
 Derfor, oss bør  
 Saadan gaffue  
 Kier at haffue,  
 Oc ham siunge  
 Altid Tack med Hjert' oc Tunge.

Rindendis oc det lifflig Vand,  
 Som vederquæger Siel oc Aand,  
 I Christo er at finde:  
 Saa mange, som med stadig Tro  
 Hannem fatter, faar ævig Ro  
 I deris Siel oc Sinde.  
 Løber, Kiøber  
 Vden Penge,

Oc ey lenge  
 Det forhaler,  
 Barmhiertighed det befaler.

Ret vey oc sti oss viser hand  
 Til det forjætted Canàns Land,  
 Som flyder med Melck oc Honning:  
 Huor wi skal ævig bygg' oc bo,  
 Blant Guds Vdvald' i fred oc ro,  
 Oc loffue Christ en Konning.  
 Huor wi, Slet fri  
 Da skal være,  
 Oc ey, mere  
 Oss lade drille  
 Aff Sathans oc Verdens Pile.

Naar wi er i Mørckhed bested,  
 Oc mange Fiender der tilmed  
 Vil oss Liffuit ombringe:  
 Da tør wi icke ved it Haar  
 Frycte, thi HERren hoss oss staar,  
 Som deris Mact kand tuinge:  
 I Nød, Oc Død  
 Er hand mectig,  
 Sterck oc prectig  
 Oss at vare  
 Imod Sathan oc ald fare.

Er wi som sad i mørckheds Dal  
 Ey nu opliust i Christi Sal,  
 Formedelst Christi Vunder?  
 Tratz derfor Sathan med sin mact,  
 Som vild' oss gantske nederlagt,  
 Hand maatte dog her vnder:  
 Ære, Være  
 Jesu lille,  
 Som oss ville  
 Igienløse,  
 Liff oc Siel fra Helffued' frelse (osv.).

Om de fleste af de Forfattere, der i første Halvdel af det 17de Aarh. søgte at overføre Davids Psalmer i danske

<sup>14</sup> Der staar: HERre; men det er vist en Rettelse af den ukyndige Korrektør, der ikke har forstaaet Udtrykket Here, Herde, d. e. Skulder.

<sup>15</sup> I Orig. staar vistnok urigtigt: hand.

Vers, maa det vistnok siges, at Viljen var god, men Evnen ringe. Versemaalet falder tungt og knudret og Tankens Udtryk mangler ofte den rette Fynd. I Aarhundredets anden Halvdel mærke vi en meget god Fremgang, især hvad Versebygningen angaar. Det er Arrebos Fortjeneste i denne Henseende at have lagt den gode Grund, hvorpaa Efterfølgerne kunde bygge videre. — Først skal her nævnes et utrykt Forsøg, betitlet: »Psalmorum aliquot Davidicorum Carmine et Rythmo latino-danico redditorum Prodomus. Een liden Prøffue udaff Kong Davidsz Psalmer Sangviisz Effter de Melodier som nu mest brugelige erre, udsatte aff Peder Oluffsøn Svegning, Sognepræst till Storøen<sup>16</sup>,« (Don. Var. Nr. 17. 4 paa Univ. Bibl.). Skriftet indeholder en metrisk Bearbejdelse paa Dansk og Latin af udvalgte Psalmer, og er dediceret (paa Latin) til Hr. Ove Bjelke til Østerraadt, Lensmand i Bergen, og (paa Dansk) til Fru Rigitze Giedde (Dedik. er dateret »Aff Thyssen Storøens Prestegaard den 1 May Anno 1656«). — Her følger nu Prøver af Svegnings danske Psalmer:

### Den sielte Psalme.

(Mel.): Udj din store Vrede.

Straff ey ô Gud j Vrede  
 Mig arme Synder leede,  
 Min Synd bekiender Jeg:  
 Naar Du est grum ô Herre,  
 Lad mig forskaanet verre,  
 At Du ey tucter mig.

Spar heller mig elende,  
 Din naade mig tilvende,  
 Thi Jeg hâr mist min krafft:  
 O Gud Du mig helbrede  
 Min been er allerreede  
 At see foruden safft.

Min Siell sig frycter saare  
 Oc skielffuer aabenbare,  
 Forskræckes tid oc stund:  
 Men Du ô Gud huor lenge  
 Skall Jeg mig sielff saa enge  
 Med sorrig mangelund?

Vendt om, vendt om, ô Herre,  
 Du vilt mig naadig verre,  
 Udfri min arme Sjell,  
 O Gud Du aff Din naade  
 Hielp mig aff all min vaade  
 Jeg troer Dig gandske vell.

<sup>16</sup> Prøver af andre Psalmer af denne Forf. i *D. Danske Psalmedigtn.* I, 336—43. Jfr. Biogr. S. 45.

De som j amact ligge,  
Oc de som leffuer icke,  
De tencker ey paa Dig.  
De som er lagt j graffue  
De Dig forgiot jo haffue  
At tacke skickelig.

Aff suck Jeg trettes saare,  
Oc felder heede taare,  
Udmattes dag fra dag:  
Om mørcke nat Jeg græder,  
Med graad min leye væder,  
Med hiertesuck oc klag.

Paa min skick huer kand kiende,  
Huad Jeg hår for een Fiende,  
Som mig stor sorrig giør.  
Hin gamle ryncker ployes  
Oc dybt aff dem forøges,  
Som paa mig hacke tør.

Viig aff, viig aff Du Onde,  
Tj Herren vill miskunde  
Oc till mig vende sig:  
Hand haffuer hørt min klage,  
Min graad mon ham betage,  
At hand vill høre mig.

Hand bøyer ned sit øre,  
Min hiertens bøn at høre  
Alt efter min attraa:  
Min supplicatz oc stemme  
Vill Herren ey forglemme,  
Ey nogen vill forsmaa.

Min Fiender sig maa skamme,  
Dem skall vist skiendsel ramme,  
At de med Spot forgaa:  
Slet fluctig skall de bliffue  
Oc sig plat offuergiffue,  
Ja snart med skamme staa.

## Den 23 Psalme.

(Mel.): Maria er een Jomfru.

Min Hyrde kier  
Min Gud hand er,  
Jeg veed mig intet fattis,  
Jeg det oc veed,  
Paa eet grønt beed  
At Jeg forvist skall flottes.  
Min tøre mund  
Aff frisk Affgrund  
Sckall hand saa rund  
For heeden Tørst forledske.  
At hierte mit,  
Som er forknyt,  
Aff Sorrig brydt,  
Sckall hand saa lifflig vædske.

Hand for sit naffn  
Giør mig slig gaffn,  
Hans hellig naffn saa dyre.

Paa retten Sti  
At hand mig fri  
Sit arme faar skall styre.  
I Dødsens Dall  
Jeg vandre skall  
Foruden qvall  
Oc vill dog intet skiette.  
Du est med mig  
Min Styrcke rig,  
Min Staff saa tryg,  
Paa den Jeg friit tør støtte.

Min Fiender seer,  
Du giørst mig hød'r,  
Din Dug for mig Du breder,  
Med Balsam nock  
Du salffuer oc  
Mit hoffuit oc mig glæder.

|                             |                             |
|-----------------------------|-----------------------------|
| Din Sckaall saa fuld        | Mig følger med              |
| Aff glæden huld,            | I alle mine Dage.           |
| Fast bedr' end guld,        | Oc effter dem               |
| Aff Dig med Lyst Jeg tager; | Jeg kommer hiem             |
| Tj Din godhed               | Til æren frem               |
| Huer stund oc sted          | Saa frj fra alskens klager. |

Af større Betydning end dette Forsøg er dog et lidt senere Arbejde af en i sin Tid ikke uberømt Digter, Hans Villumsen, hvis Navn dog ikke er kommet ind i Literaturhistorien, skjønt det vistnok fortjente det<sup>17</sup>; men Sagen var, at intet af hans Skrifter kom i Trykken, nærmest vel som Følge af de usle Vilkaar for al literær Virksomhed i Danmark i Tiden nærmest efter Enevoldsmagtens Indførelse, og nu ere de, maaske med Undtagelse af de Psalmer, der her skulle omtales, forsvundne. — I Gl. kgl. Samling Nr. 1317. 4. findes en rimet Parafrase af alle Psalmerne (defekt mod Slutningen), paa hvis forreste Blad er skrevet: »Hans Willumssøns Translation paa Davids Psalmer, effter Lobwassers melodie, som hand lonte mig aar 1665 och ieg da ved en tienere lod vdschriffue fra den 1 och til den 75 Psalme, men fra den 75 indtil enden schref ieg selff saadan som her findis, at bruge indtil de vdi Trycken vdkomme, huoreffter Mange lengsel drage<sup>18</sup>« (hvem det er, som taler, siges ikke). I Ny kgl. Saml. Nr. 17. 4. findes den samme Parafrase uden noget Navn eller anden Betegnelse, og nærmest som Koncept med Rettelser eller Forslag til saadanne. Dog er endnu en Mængde Forbedringer optagne i det ovenfor omtalte Haandskrift, som ikke ere antydede i det sidstnævnte, der altsaa turde være Forfatterens eget første Udkast, der først efter flere omhyggelige

<sup>17</sup> Se Arrebos Levnet S. 234—35. Hans Villumsen døde 1671

<sup>18</sup> *El. Naur* siger i Ny Streng paa Davids Harpe S. 36: »Sl. Hans Wilhelm, fordum Hs Kgl. Mjs General Proviant-Mester, og residerende her i Odense, har og for en 25 Aar siden de Davidiske Psalmer paa adskillige fremmede Melodier udsat, hvilket skal og være approberet, og forlanger at komme til Liuset.«

Gjennemsyn og Forbedringer er bragt i den Form, hvori det haves i Haandskriftet i Gl. k. Saml. 1317. 4. Hans Villumsen staar aabenbart hvad Formen angaar ikke lidet over sine Forgjængere, derimod mangler hans Psalmer noget af den Fynd og Kraft, der er saa tiltalende ved Arrebos Davids Psalter. Her meddeles nu en Prøve:

## VI. Psalme.

Ach! Herre lad din wrede  
med straff ey være rede  
at offuerile mig:  
Lad ey din Grumhed Raade,  
men tucte mig i Naade,  
Som hår fortørnet dig.

I denne min Elende  
Din Naade mig tilsende;  
thi ieg er schrøbelig,  
Giff kraftig helbred, Herre:  
thi mine heen, diszuerre,  
vansmæctis udj mig.

Den store Synd ieg øffuer  
mig saare hart bedrøffuer,  
Jeg findis aldrig fro:  
huorleng schal ieg bie,  
huorleng wilt du tie,  
oc Necte hiertet ro?

Vend om oc lad dig finde,  
ieg ellers maa forsuinde  
min Siel er moxen ød:  
Jeg beder om din naade,  
i denne siælens waade,  
at ieg ey bliffuer død.

Thj huo i Jorden soffuer,  
Dig der io iche loffuer,  
huad kand hand sig' udaf?  
Det gode Du beuiszer  
En dødning iche priszer  
udj den Mørcke graff.

Aff Suck ieg slett udmattis,  
fordj din trøst mig fattis,  
Jeg græder huer en Nat,  
min øyen wand wdgyde,  
oc som to kilder flyde:  
Thj ieg er slett forlatt.

Jeg i mit Kiød forfalder  
for tiden sancker alder,  
ieg er mig iche lig,  
Min Sorig det Aarsager,  
at daglig mine plager  
formeeris offuer mig.

I Onde fra mig wiger,  
Miszdæders hob bort figer:  
Thj ieg fornemmer wel,  
Den graad ieg mig med wæder  
op for min Herre træder,  
Som giffuer trøst min Siel.

Ja Herren allerrede  
forgiattet hår sin wrede,  
oc giffuit naadigt suar,  
Saa tiit som ieg hår sucket,  
Har hand sit hiert' oplucket  
oc hiulpet aabenbar.

I finder der for schulle  
Beschiemmis nu til fulde,  
Forschreckis huer for sig,  
omkuld tilbage falde,  
oc wndertryckis alle  
med spott ewindeligh.

## XXIII. Psalme.

Saa flichtig som en hiurde tager ware  
 Paa sine faar at nær' oc at forsuare,  
 Saaledis weed oc Herren det at mage,  
 At ieg schal ey paa noget mangel tage,  
 Got fyndigt græsz hand mig til føde giffuer  
 Oc i god mag til søde kilder driffuer.

Min suage siæl som kand sig ey regiere,  
 Men wandrer hen paa ondschabs wey med flere,  
 Omuender hand oc kraftig Wederquæger,  
 med hielp och trøst all hindis mangel læger,  
 hand hende schal med Jdel godhed pleye,  
 oc for sit Naffns schyld wisze Rætte weye.

Om ieg endschønt i dødszens mørcke dale  
 schal wandre frem, och lide hiertens quale,  
 Jeg frøchter ey, thi mig kand Jndtet brøste,  
 Du est med mig, din staff den schal mig trøste,  
 Du schalt for mig et bord med got berede,  
 mod findens Nid, som det schal see med wrede.

Mit hoffuit du med Oli' offuerstencker,  
 oc offuen fuldt for mig mit Bæger schencker,  
 Din Mischund oc Din godhed mig ledsage,  
 oc følge frem i mine Leffnitz dage,  
 Saa schal ieg bo i Herrens himmel-bolig,  
 oc euig der hosz hannem leffue rolig.

Efter dette Forsøg varer det en rum Tid, inden vi træffe paa ny Parafraser af hele Psalteren, ældre Bearbejdelser, som Arrebos og dem, der fandtes i Kirkepsalmebøgerne, optryktes stadig paany. Af de sidste i Forening med en Del egne Forsøg (ialt 95) dannede Christen Pedersen Abel, Præst ved den danske Menighed i Amsterdam, en rimet Davids Psalter til Brug for sin Menighed (trykt i Amsterdam 1667)<sup>19</sup>. Abels egne Bearbejdelser ere kun ringe, jeg vil derfor kun hidsætte de første fire Vers af en af de læseligste.

<sup>19</sup> Denne sjeldne Bog findes i Hjelmstjernes Samling Nr. 1319.

# Den XIX Psalm.

Siungis som : Siunge vi af Hiertens grund.

Himlene Deylig' oc bold'  
Kundgiør' Guds ære mangefold,  
Firmamentet saa lysteligt  
Fortæl hans Gierning Vnderlig;  
Dagen siger dagen der fra,  
Naten til Naten tal oc saa,  
Deris Vidnisbyrd vi acte maa.

Der er forvist ey qvind' ey mand,  
Der er ey Folck, ey sprog, ey Land,  
Som deris Tale ey har hørt,  
Deris snoor er ofver Jorden ført,  
De Prædicker jo all Verden om,  
Solen har i dem sit Rum,  
Oc gaar der ud som en Brudgom.

Som en Heldt oc Kempe kiøn  
Løber den sin Vey saa skøn,  
Ved Enderne af Himmelen  
Gaar den op oc ned igien.  
Intet er baade her oc der,  
Endten det er fier eller nær,  
Som for dens Hede skiult kan vær'.

HERrens Low fuldkommen er,  
Omvender Siælen til vor HErr',  
De Ting som Gud vidner om sig,  
Ere faste, bestaar evindelig.  
Der udi finder vi god Lær',  
Guds Befalinger rætte er',  
Oc Hierte-Glæde med sig bær.

Af de bekjendte Digtere bearbejdede baade Bording og Kingo enkelte af Davids Psalmer, men disse ere i det hele ikke af deres heldigste Arbejder, det forekommer mig idetmindste, at Kingos Parafraser af de syv Pønitensepsalmer staa ikke saa lidt under de bedre af hans originale Psalmer. Jeg vil ikke her meddele nogen Prøve af dem, da de alle findes i Fengers Udgave af Kingos Psalmer og aandelige Sange.

Nær ved Aarhundredets Udgang var det, som den noget aftagende Interesse for Davids Psalmer atter blussede op. Vi kjende nemlig ikke mindre end fire Forfattere, som hver paa sin Maade bearbejdede Psalteren fra ny af. Efter Tiden er udentvivl Hr. Antonius Davidsen Foss den første af dem. Hans Værk, der ikke er trykt, findes i Thottske Saml. Nr. 457. 4to. Det har følgende Titel: »Davids Psaltere, Jtem: Nogle Samtaler oc Sange, saavel som nogle Eeniste Verse, sluttendes med Fader Vor etc. Paa Danske Sange-Vis Componered oc sammenskrevet af Antonio Fossio, Prædicker oc Guds Ords Tienere til Aggerskou-Menighed, under Riber-Stift, oc Hadersleb-Huuses Ambt <sup>20</sup>.«

<sup>20</sup> Foran i Bindet ligger et lille Hefte med Forfatterens Personalialia (dat. 1696, 12 Maj), i den Form, hvori de formodentlig oplæstes

Skriftet begynder med en rimet Tilskrift til Biskop Dr. Christen Lodberg, hvorefter jeg vil meddele Begyndelsen:

---

paa hans Begravelsesdag; det vigtigste deraf skal meddeles her: Antonius Davidsen Foss var født i Ribe d. 1 Maj 1646, og Søn af Mag. David Lavritsen Foss, Sognepræst til S. Katrine Kirke i Ribe, og Anne Jensdatter. Fra 1650 til 55 gik han i Skole hos den danske Skoleholder i Ribe, Mikkel Pedersen Sahle, derpaa kom han i sin Fødebys Latinske, hvis Rektor dengang var Mag. Christen Aagaard. Efter hans Faders Død 1659 var han et halvt Aars Tid under Lavrits Nielsens „danske Information.“ Men da „han havde stor Længsel til det latinske Sprog, satte hans Moder ham igjen samme Aar efter hans Begjæring i forbeholdte latinske Skole under Niels Kragelund, nu Sognepræst til Lærskov og Jarup Sogne og og Provst i Andst Herred, da Vicerector i Riber Skole, og siden under Mag. Hans Rosenberg, som da var Rector Scholæ, siden Lector Theol. i Ribe og Sognepræst til Vestervedsted, hvor han med Flid frekventerede og studerede til 1669, da han efter foregaaende Examen med Hans Højærværdighed sl. Dr. Peder Jensen Kragelunds Samtykke er dimitteret fra Skolen og faaet af clarissimo hujus tempore Rectore Mag. Gregorio Laurentii Fogio sit gode Testimonium til Akademiet. Rejste saa til Kbhvn og blev efter Examen approberet og indskreven i de hæderlige Studenters Tal.“ Kort efter fik han, ved Anbefaling af den kgl. Sekretær Erik Krag til Bramminge og Kjærgaard, efter Examen privatum Kongens Kost i Kommunitetet. Samme Aar rejste han med sin Privatpræceptors Tilladelse et halvt Aar hjem til Ribe; da han vendte tilbage 1670, fik han Plads paa Regensen, og 23 Okt. 1671 tog han theol. Attestats. Aaret efter prædikede han for Dimis og samme Aar fik han Valkendorfs Kollegium. Men da han 1673 rejste hjem til Ribe, blev han af Biskop Kragelund kaldet til første Lektiehører i Ribe Sk., 1674 fik han anden Lektie og Kantors Bestilling. Da Hr. Johan Jonæsen Schnell, Sognepræst i Agerskov, døde 5 Novbr. 1675, blev Foss efter Anbefaling af Grev Konrad Reventlov, Amtmand i Haderslev, og Dr. jur. Johan Müller, Amtsinspektør i Haderslevhus Amt, kaldet til hans Eftermand, og ordineret af Biskop Kragelund 13 Febr. 1676, hvorpaa han Dom. Oculi blev indsat i Agerskov Kirke af Herredsprovsten Hr. Anders Klavsen i Toftlund. D. 19 Sept. s. Å. holdt han Bryllup med Formandens Enke Margrete, hvem han blev „en from Mand og hendes syv faderløse smaa uopdragne Børn en god Fader og Forfremmer.“ Selv havde han kun 1 Søn. Hans Embedsvirksomhed roses meget i Parentationen: „han var en Guds Mand i Guds Hus og en kristen Mand i sit eget Hus.“ „Særdeles

»Her Superintendent, min Høyer-værdig Fader,  
 Om Jeg mig dristig gjør, af Gunst mig det forlader,  
 Jgiennem seer min Bog, om den i Stil er good,  
 Ey David er Jeg self, dog udaf Davids Rood;  
 Høytrauen er Jeg ey, enhver mig kand begribe,  
 Min Pen udviser det, at Jeg er fød i Ribe,  
 Jeg i Eenfoldig Stil, paa Danske Sange-Vis,  
 Til det Eenfoldigt Folk min Davids Bog udspis.  
 Vil Bispen kiende den at være værd at trycke,  
 Jeg agter icke stort hvad Momi Søn vil tycke.  
 At lade trycke den, det ey min Pung formaar,  
 Her Biscop Eders Raad med Længsel Jeg attraar.  
 Jeg Bogen icke vil beholde for mig eene,  
 Heri, saa vit Jeg kand, min Næste vil Jeg teene« (osv.).  
 Efter et Rim i samme Stil om »Bogen og dens Ind-  
 hold« og et mindre »til Lasterne«, følge nogle Bemærk-  
 ninger »til Music-Elskeren«, der vise, at Hr. Antonius Foss  
 har været en musikkyndig Mand, der med Flid har samlet  
 Melodier til alle Psalmerne af tyske Komponisters Værker.

---

har han haft saadan Lyst til Davids Psalmer, at han har forfattet dem sangvis med ny Melodier efter Musicam anrettet, hvilket han meget vel forstod.“ „Hans Omgjængelse mod hver Mand var saa ønskelig, som hans Fraværelse er nu bedrøvelig og beklagelig, han ærede sin Overmand, omgikkes venlig med sin Ligemand og var ydmyg imod sin Undermand, han savnes derfor af alle med des større Vemodighed som en god Hyrde af sin Menighed, som en from og forsynlig Fader af sit Hus, og som en trofast Ven og Nabo af Nabolaget.“ Om hans sidste Sygdom fortælles udførligt, hvorledes han i Jan. 1696 blev beladt med en stor Trangbrystighed, hvorfor han lod sin Svoger den velfornemme Kirurg Kej Jørgen Bonifacius kalde, men at han, da Sygdommen uagtet alle Lægens Anstrængelser tog til, lod sin Skriftefader, Hr. Jørgen Boysen, Sognepræst i Beftoft og Tislund, hente, og af ham modtog Alterens Sakramente. Senere sendte han Bud efter sin Broder Hr. Lavrits Davidsen Foss, Sognepræst i Pjested og Gaarslev, og sin Stedsøn Hr. Henrik Schnell, Sognepræst i Nebel og Lydom, der begge „med Trøst af Guds Ord aflagde deres Besøgelse hos ham.“ Efter en hjærtelig Afsked fra alle døde han den 29de April 1696.

— Om hans eget Arbejdes Værd vil følgende Prøve give en Forestilling. Til Afvexling har jeg valgt den fjerde Psalme, der er en af de bedre.

## IV.

Til Sang-Mesteren paa Strænge-Leeg, Davids Psalme.

Min Retfærdighedsens Gud,  
Hør mig, naar Jeg raaber,  
Du af Vee har frelst mig ud,  
Mig, som paa dig haaber,  
Hør min Bøn, oc Naadig vær,  
Du mig trøstelig Hielp tilbær,  
Aaben staa dit Øre!  
Herre mig Bønhøre!

O J stoore Mænd paa Jord  
Skal det vare længe?  
J som tale megtig' Ord,  
Vilde mig betrænge,  
Oc min Ære saa forsmaa,  
Hvad veed J, hvortil kand gaa?  
Gud har det i Sinde,  
Som J skal befinde.

Løgn oc Svig lad fare plat,  
Oc forfænglig Rencke,  
Den mand Kroonen har paasat,  
Som J ey betæncke,  
Gud vil føre Sin' om her,  
Den hand refser, har hand kiær,  
Underligt det haver  
Sig med Herrens Gaver.

Skee hvad Herren self befal,  
Thi Jeg paa ham haaber  
Herren mig bønhøre skal,  
Naar Jeg paa ham raaber.  
Bliver vrede, synder ej,  
Hver i Hiertet overvej  
Paa sin Seng Guds Ville,  
Dermed tier stille.

Paa Retfærdighedsens Vis  
Eders Offer yder,  
Eders Tack oc Tunge-Pris  
Herren self tilbyder,  
Paa ham haaber, har ham kiær,  
Offer ham, hvad hand begiær,  
Herren det behager,  
Oc det vel optager.

Mange sig det af Spot,  
Mange, ja disverre,  
Hvo os viser noget got?  
Men, ô Gud, min Herre,  
Løft kun op dit Ansigts Lys  
Over os, at vi fornys,  
Saa skal du mit Hierte  
Giøre fri for Smerte.

J mit Hierte gaf du Trøst  
Oc behaglig Glæde;  
Hine glæde sig om Høst  
Ved den yndig Hvæde,  
Korn og Vin de have kiær;  
Ved min Fryd slet intet er,  
Som Jeg kand annamme  
Af min Gud, oc bramme.

Udi Fryd oc megen Roo  
Vil Jeg mig nedlegge,  
Jeg i Sickerhed skal boo  
Jnden mine Vegge,  
Sover Jeg, du hielper mig,  
Thi Jeg fryder mig ved dig,  
Du skalt mig bevare  
Fra U-Lyck' oc Fare.

Nærmest Foss staar i Tiden den frugtbare Psalmedigter M. Elias Eskildsen Naur, Rektor i Odense og Professor ved det derværende Gymnasium, hvis »Ny Streng paa Davids Harpe, eller alle Davids Psalmer, paa de letteste Kircke-Melodier udsatte« udmærke sig ved et flydende Sprog, men lide ved Siden deraf ikke sjældent af paaafaldende Smagløsheder. Den Udgave af Naurs Davids-Psalmer, jeg har for mig (trykt i Kbhvn 1699<sup>21</sup>), indledes efter en dobbelt Approbation af Dr. Hans Wandall (den første dat. 30 Juni 1688, den anden 27 Avg. 1698) med en »Tilskrift til Gud Fader«, der indeholder adskillige sønderlige Ting, som naar Gud kaldes den, »som maaler Vandet med sin Næve og befatter Himmelen med Spande«, og mere, der ikke er meget smagfuldere. Derpaa følger en »Første Erindring til den Lofsiungende Læsere, der det første halfve Hundrede Psalmer kom for Liuset Anno 1692«; den begynder saaledes:

»Jeg veed snart hvad du vil, O gunstig Læser sige:  
 At Arøboe, en Mand i sin Tid uden Lige,  
 Har Davids Psalmer og for mange Aar udsat,  
 Og bør at holdis som en rar Juveel og Skat,  
 Den Mening er og min, hand vilde Isen bryde,  
 Og Davids Harpe med fuld smucke Streng pryde;  
 Hver Psalme gaar og med saa smuck en Melodi,  
 At nock en Vittig kand sig finde der udi;  
 Men af hans Bøger er fast ingen meer tilbage,  
 Det mange med mig maa med Længsel nu beklage,  
 Hans Psalme-Bog blef Tryckt det Aar som Jeg blef fød<sup>22</sup>,  
 Og med sin Autor snart hos mange slet bortdød.  
 Ham bør dog for sin Digt og smucke Davids Psalmer  
 Et ævigt Laurbær-blad, som aldrig aldrig falmer,  
 Og at hans æred Nafn dis meer udbredis maa,  
 Hans gamle Harpe Jeg Ny Streng setter paa.«

<sup>21</sup> *Nyerup* anfører i sit Literaturlexikon en ældre Udg. Odense 1690, som jeg dog ikke har set, og hvis Tilværelse jeg ogsaa betvivler.

<sup>22</sup> Naur er efter sin egen Antegnelse født d. 17 (ikke 27) Febr. 1650.

Om den nærmere Foranledning til Skriftet siger Forfatteren videre, efterat have kaldet Psalmerne en »Himmel-Skole«:

»At vende Tid og Flid paa denne Skole-gang,  
 Og qvæge Hiertet ved Guds egen Harpe-Klang,  
 Der til har mig og raad det Laurbær-kranset Hofvet,  
 Her Kingo mener Jeg, som største Ting har vovet  
 I Skialdre-Konsten; Hand mig ofte skyndet har  
 Til det og andet sligt med Flid at gjøre klar.  
 Jeg er og sær opvagt til denne Aand-rig Handel  
 Udaf Theologis, men sær af Doctor Vandel,

Hvis Viisdom-dyppet Pen dybsindig skref mig til<sup>23</sup>,

Og bad mig legge Haand paa Davids Harpe-Spil.«

»Den anden Erindring til den fromme Læsere« indeholder i Prosa endel Bemærkninger om Davids Ps. og en Udsigt over de ældre danske og fremmede poetiske Bearbejdelser af dem. Tilsidst slutter Forf. med at omtale Melodierne, om hvilke han siger, at han har søgt de simpleste, »for at endog Borgere og Bønder, ja Tigge-Drenge og Piger, som for intet skal bekomme Bogen, kand uden ald Hinder siunge med, og paa en lystig og liflig Maade lockis og ledis til Himmelen«. Her følger nu en Prøve af Psalmerne selv:

### Den Tredie og Tyvende Psalmes

kand kaldis

Faarenis Tilflugt til den gode Hyrde.

Vil Siæle-Ulfven Myrde,  
 Løb til den gode Hyrde,  
 Vær kun hans Faar og Degge-Lam,  
 Og qvæg dig ved hans Naad-Dam.

Siungis som:

JESU sode Hukommelse etc.

Som Hyrden føder sine Faar,  
 Og driver dem til stille Aar,

Saa føder HERren og min Siæl,  
 At den skal altid lide vel.

<sup>23</sup> „Anno 1687 d. 7 Novbr.“ bemærker Naur i en Note.

Min Hyrde er den Gud og Mand,  
Saa mig slet intet fattis kand  
Ved hans det rige Naade-Bord,  
Hvor hand mig føder med sit Ord.

Som Faaret qvægis i en Eng,  
Og sover sødt i Blomster-Seng;  
Saa hviler jeg og nyder Fred  
I Gud, foruden ald forted.

Hand leder mig til Qvæge-Vand  
Ved sin den gode hellig Aand;  
Det flyder for mig sagt og sød,  
Og slucker Syndsens Brænde-Glød.

Hand Siælen og vil vende om,  
Og fra ald Ondskab giøre tom,  
Hand møder med sin Hyrde-Pind,  
Hvor Verden sig vil snige ind.

Hand før mig for sit gode Nafn  
Paa alle smucke Dyders Stafn,  
Saa jeg ey flytter nogen Fod,  
Hvor der opubler Ondskabs Flod.

Naar jeg og engang krybe skal  
Igiennem Dødsens Skugge-Dal;  
For Døden jeg da frygter ey,  
Thi Gud er med paa denne Vey.

For intet jeg da frygte tør;  
Thi hvad som mig til skade rør,

Det slaar du med din Hyrde-Kiep,  
Og frelser mig som Øre-Lep

Din Kiæp og Staf er ald min Trøst  
I Synds og Dødsens Breck og Brøst;  
Mod mine Fienders Had og Mord,  
Du før mig breder og dit Bord.

Det svier vel i deris Sind,  
At jeg gaar til Guds Taffel ind;  
Og bliver af din Naade Met,  
Hvor vel de vilde hindre det.

Hvor Avindsyge de end see,  
Du salver mig med Olie;  
Saa Siælen Qvæge-Saften faar,  
For hver en Sorg og Synde-Saar.

Din Naade-Kalck du skiencker fuld,  
Der dypper jeg mit tørre Muld,  
Min slet indsvunden Orme-Seck  
Forfriskis i din Naade-Beck.

Dit Gode, og din Miskundhed  
Skal altid, altid blive ved  
At følge mig min Livis Tid,  
Endog i Dødsens sidste Strid.

Jeg alle Dage sidde skal  
Udi min HErris Huus og Sal,  
Der boer og bliver jeg i roe,  
Og ævig skal i Himlen boe.

De første halvhundrede Psalmer havde Naur, som han selv ovenfor bemærkede, udgivet 1692; tre Aar efter udkom »Davids Prophetiske Harpe-Leegs Første Chor, eller de første XLII Kong Davids Psalmer paa Riim og Sang-viis. Af Jens Søfrensen Bergendal, Sogne-Præst til Munkebjergby og Brumaa Sogner«. Dette Skrift har megen Lighed med Naurs og synes at være et Forsøg fremkaldt af Kappeslyst. Forsøget er ikke faldet ilde ud; det var Samtidens Mening, at Bergendals poetiske Bearbejdelse af Davids Psalmer var den bedste af alle dem, der udkom i

17de Aarhundrede<sup>24</sup>. Og det kan ikke nægtes, at med Hensyn til Versebygningen og Sprogets Renhed, ikke mindre end ved et sjeldent Held til at undgaa de Smagløsheder, som ellers vare egne for Tiden, staar Bergendal over alle sine Forgængere. Dog er det mit Skjøn, at med Hensyn til sand poetisk Aand og, hvad der hænger sammen dermed, Sprogets Fynd og Kraft, har han endnu ikke naaet Arrebo. — Til Sammenligning med Naur anføres samme Psalme, som den, der meddeltes af hans Samling:

### Den Tredie og Tivende Psalme

kand kaldis

#### Davids Hyrde-Viise.

JEsus er den rette Hyrde,  
Som borttager Syndsens Byrde,  
Og vi er hans Fødis Faar,  
Hand os rigelig bespiser,  
Hand os lærer og veyviser,  
At vi vel og sicker gaar.

Kand Siungis som:

JEsu sode Hukommelse etc.

Min Hyrde HERren er altid,  
Som mig forsiuner med stor flid,  
Fuld søt jeg hviler i hans Skød,  
Hand gifver mig mit daglig Brød.

Alt hvis der tienligt er for mig  
Beskicker hand mig rigelig,  
Saa jeg aldelis intet veed,  
Der fattis mig til Salighed.

Paa grønne Eng med Lyst jeg gaar,  
De beste Blomster for mig staar,  
I Græsset skönt jeg ligger ned  
I Luun, naar Solen sticker heed.

Ja jeg og har mod Solens brand  
Det Lifsens Vand mig ledske kand,  
Det Vand for noget Sølf er klart,  
Og har en deylig stille fart.

Saa mageligt til dette Vand  
Jeg leedis af min Frelsermand,  
Det smager mig saa hiertlig vel  
Og gjør mig sund til Lif og Siæl.

Seer hand, at jeg gaar icke ret,  
Min Hyrde veed at lempe det,  
Hand mig omvender, at jeg ey  
Omkomme skal paa Syndsens Vey.

<sup>24</sup> Saaledes siger *Sorterup* i „Cacoethes carminificum“: „Jens Bergendal er lykkelig baade i latinske og danske Vers, og hans Sange over Dav. Psalmer flyde bedre end Th. Willumsens, Arreboes og Naurs.“

Hand paa de Stier drifver mig  
Hvor Ræt og Guds Frygt hviler sig,  
Sligt gjør min Hyrde mig til Gafn  
Alt for sit eget store Nafn.

Naar jeg endogsaa vandre skal  
I Nød og Dødsens skuggis Dal  
Jeg da hos Hýrden søger Raad,  
Hand alt har dempet Dødsens Braad.

For mig hans Hyrde-Kiep og Staf  
Alt Ont og Fare verger af,  
Paa den jeg holder mig i Nød,  
Ved den jeg styrkis i min Død.

Du har meddeelt mig dit Ord,  
Du har bereedt for mig dit Bord,  
Der du saa riigelig frembær  
Alt hvis mit Hierte det begier.

Min Fiende seer der paa med skam,  
Hvad skiøtter jeg, hand er mig gram?  
Jeg er saa mæt, jeg er saa glad  
Ved denne Lifsens Himmel-Mad.

Med Olie saa dyrebar  
Du og mit Hofvet salved har,  
At Naadsens Draaber flyder ned  
Paa mig i Ofverflødighed.

Du for mig lystig skiencker i,  
At mit Sind bliver let og fri;  
Seer dog, hvor HErren er mig huld!  
Min Kalck den er alt ofven fuld.

Saa skal dog got og Miskundhed  
Min Lifestid ud mig følge med,  
Og jeg i HErrens Huus med Roe  
Skal ævighedens Dage boe.

I Sammenligning med de to her nærmest foran anførte Forfattere fortjener Aarhundredets sidste Psalmebearbejder kun ringe Opmærksomhed, især da hans Værk ikke blev trykt, og formodentlig heller ikke var bestemt dertil. Det er betitlet »Davids aandelige Harpe Slag, udsat udj største Ænfoldighed . . af Søfren Hendrichs-søn Malmøe. Skrefvet udj Kiøbenhafn Ao 1697 d. 1 Januarj.« Forfatteren kjende vi ikke videre til, men man indtages strax imod ham ved at læse hans Dedikation til Dr. Peder Jespersen og dennes Hustru Fru Bodel, da den bestaar af de groveste Smigrerier. Skriftet, der findes i Thottske Saml. 14. 4to, indeholder en metrisk Parafrase af alle Psalmerne, helt igjennem i det samme Versemaal (Alexandriner). Som Prøve hidsættes Begyndelsen af 6te Psalme.

## VI.

Ach! Herre straf mig ej, udj din store vræde,  
Og udj grumhed din, gjør dig ej hastig ræde,  
Jeg kaster mig nu her, alt paa mit andsigst need,  
Og Naade beder om, for synden min saa leed.

Tugt mig j grumhed ej, som jeg kand vel forschylde,  
 Men læge du heel snart, min Sjæles syndig bylde,  
 Din grumhed ved jeg vel, ej nogen taale kand,  
 Naar du udøser den, paa qvinde eller mand,  
 Men vær mig Naadig dog, O Herre jeg det beder,  
 Det er den Ene ting, jeg hos dig efterleder,  
 Jeg er heel schrøbelig, det runt bekiendes maa,  
 Hielbræde mig min Gud, og lad mig hielpen faa,  
 Ti mine Been forvist, forferdet monne vere,  
 De mig paa jorden ej, nu snart kand mere bere,  
 Ti Guds forferdelse, den største Sygdom er,  
 Og lægedom hos ham, hvo ellers den begier.  
 Min Siæl forferdet er, ja meer end jeg kand sige,  
 Hvorlunge Herre dog, vil du nu fra mig vige?  
 Ræd Du min Siæl O Gud, og vend dig snarlig om.  
 Dersom det iche scheer, jeg hastig da omkom.  
 For din barmhierttighed, mig hielp O Herre sende,  
 Din naades glantz og lius, igien for mig optende,  
 Ti naar Gud hand sin røg, til os vil vende hen,  
 Da visselig vor Siæl, j største fare er.  
 J Døden tencher mand paa dig ret ingenlunde,  
 Og hvo vil tache dig j helfved' nogen stunde?  
 Det mennischeligt er, at grue for den død,  
 Men dør vj udj Gud, da døden er os sød.  
 Af such er jeg vel tret, min seng jeg ogsaa bløder  
 Den gansche nat vel ud, mig graad der stetze møder,  
 Mit læje væder jeg, med salte øyen taar,  
 Og græde klynchet ly(d), af hierttens angist gaar.  
 Min schichelse den er, slet falden udaf sorrig,  
 Jeg gammel vorden er, j denne ælends borrig,  
 Jeg allevæjgne og, her angist drager ud,  
 Saa al min lengsel er, kund effter dig min Gud.  
 Bort j misdædere, og alle fra mig viger,  
 Min graad den visselig, for Herren jo opstiger,  
 Af Herrens Naade jeg, nu triumphere vil,  
 Ti Gud min graad for vist, schal sig nu tage til,  
 Ja min formanelse, den Herren og vist hører,  
 Og min vedmodig bøn, hands hiertte trolig rører,  
 Hand med et naadigt svar, schal og anamme den,  
 Ti hand j al min nød, hår været mig en Ven,  
 Ja mine fiender, de blifve schal til schamme,  
 Forførdelse heel stor, vil dennem ogsaa ramme,  
 Med schamme de sig vist, tilbage vende maa  
 Omsider schientzel stor, de visselig schal faa (osv.).

Vi staa nu ved 17de Aarhundredes Udgang, og dermed standser ogsaa de selvstændige danske poetiske Bearbejdelser af Davids Psalmer for lang Tid. Den pietistiske Tidsalder vendte Blikket andetsteds hen, og søgte ikke mere som den forløbne Tid fortrinsvis sin Opbyggelse i Davids Psalmer, men under Jesu Kors og i Beskuelsen af hans Vunder, og den religiøse Digtning maatte nødvendigvis komme til at gaa i samme Retning. Kaste vi Blikket tilbage paa den lange Række af Forfattere, som vi have set saa flittigt sysle med at overføre Davids Psalmer i danske Vers, (og der kan ikke være Tvivl om, at der har været endnu mange flere, som have givet sig af dermed<sup>25</sup>), da kan det vel ikke nægtes, at kun de færreste hævdede sig over det middelmådige, og at nogle vel endog staa endel derunder, men hele denne Virksomhed fortjener dog Opmærksomhed som et Bidrag til Tidsalderens Karakteristik og som Antydning af, i hvilken Retning den kirkelige Tankegang i det 17de Aarhundrede fornemmelig gik.

---

<sup>25</sup> I Kar. Brahes Bibl. findes saaledes en rimet Overs. af Dav. Ps. uden Titelblad, men af Karen Brahe forsynet med den Paaskrift: „Ambrosius Lobwassers Davids Psaltere af Tyschen oversat, uvist ved hvem.“ Jeg har ikke haft Lejlighed til at undersøge den. Af lignende Haandskrifter findes der, foruden dem, jeg her har anført, maaske endnu flere i private Samlinger eller i Norge, ikke at tale om Bearbejdelser af enkelte Psalmer.